Bergensposten.

NR.3 august 2011 14. ÅRGANG

STATSARKIVET I BERGEN

Bergensposten er en publikasjon som har vært utgitt av Statsarkivet i Bergen siden 1998. Dette er det 29. heftet i rekken.

Ansvarlig redaktør: Yngve Nedrebø
Ansvarlig for utforming: Tom Myrvold
Trykk: Statsarkivet i Bergen
Opplag: ca. 1000
Redaksjon avsluttet: 30. april 2011
Forsiden: Fanen til Bergen skytterlag og Bergen skyttersamlag. Fanen er deponert ved Bergen Museum, og bildet er tatt der.

Årsberetning for 1949.

Nøm avis har laget ennå ikke fått, men styret har allikevel funnet det formålstjenlig å trykke opp årsberetningen. Da laget arkiv hittil ikke har vært så samlet og oversiktlig som en kunne ønske det, vil det for fremtiden være av stor betydning å ha en oversiktlig og fyldig årsberetning som kan tjene som et oppslagsverk.

Vi takker for godt samarbeid i det forløpne år. Ett spesiell takk til de av våre medlemmer som har hjulpet til på forskjellig vis. Likeledes en takk til dem som har hjulpet oss i årets løp med gaver og premier.

Bergen, den 18. desember 1949.

BERGEN SKYTTERLAG

Bergen skytterlags logo etter sammenslåingen med Laksevåg i 1992.

ISSN 1501-4436

Bergensposten.

Innhold

Forord 2

Leders forord 3

Yngve Nedrebø: Bergen skytterlag 1861-1896 og dets røtter 4

August Skjærpe: Til Bergens skytterlag 14

Geir Inge Nedrebø:
Bergen Skytterlag fra 1920 og frem til i dag 16

Geir Inge Nedrebø: Skytebanen på Øvsttun 28

Geir Inge Nedrebø: Landsskytterstevnene i Bergen 33

Martin A. E. Andersen: Skoleskyting 37

Geir Inge Nedrebø: Skytterkongen Olav Mo 42

Geir Inge Nedrebø: Johannes Brochmann..... 47

Geir Inge Nedrebø: Kvinnene i Bergen Skytterlag 51

Geir Inge Nedrebø: Bergen skytterlags pokaler 52

Geir Inge Nedrebø: Banemesteren 56

Forord

23.11.2011 fyller Bergen Skytterlag 150 år. I anledning det tilstundende jubileet spurte styret i Bergen Skytterlag om vi kunne påta oss oppgaven med å skrive om de 150 årene som er gått.

Normalt vil lagets møtebøker og årsberetninger gi mye informasjon om lagets drift. Etter å ha gjennomgått lagets arkiver, samt samlagets arkiv, fant vi møtebøkene fra 1911 og frem til i dag, mens møtebøkene fra 1861 – 1910 ikke var å oppdrive. Dette er litt merkelig, for da Bergen Skyttersamlags 100 års historie ble utgitt i 1986, var Bergen Skytterlags første møtebøker viktig kilde for beretningen.

Vi har heller ikke funnet noen årsberetninger før 1923, og selv etter 1923 er det mangler. Det er tydelig at man var klar over manglene i arkivet, for i 1949 ble årsberetningen trykket i et eget hefte. Som formannen D. Martens-Nielsen skrev: «Da lagets arkiv hittil ikke har vært så samlet og oversiktlig som en kunne ønske det, vil det for fremtiden være av stor betydning å ha en oversiktlig og fyldig årsberetning som kan tjene som et oppslagsverk». Det ble imidlertid kun med denne ene trykte årsberetningen. Det var ikke før i 1972 at årsberetningene ble limt inn i møtebøkene, og fra dette tidspunktet har vi fullstendig oversikt.

I forbindelse med lagets 100 års jubileumsstevne i 1961 ble det utgitt et programhefte som forteller litt om de første 100 årene, men det er kun tale om 3 sider.

Vi fryktet til å begynne med at det derfor kunne bli knapt med stoff til en beretning på 55-60 sider, men det viste seg etter hvert at stofftilgangen langt overskred de rammene vi hadde tilgjengelig. Derfor er en langt mer fyldig utgave av denne beretningen lagt tilgjengelig på Internett:

(http://www.arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Bergen/Nettartikler/Bergenskytterlag).

I tillegg til lagets møtebøker og årsberetninger har vi benyttet Bergen Skyttersamlags 100 års beretning, samt Per Jorsets ”Norske Skytterkonger”. Vi vil spesielt takke Martin A. E. Andersen, som har levert et av bidragene i heftet, og som også har bistått med korrektur.

I tillegg takker vi følgende for nyttige bidrag:

Olav Øgaard, Steinar Carlsson, Ragnar Lilletvedt, Mary Sunde, Jostein Hausberg, Ranveig Gabrielsen, Magne Søilen, Henning Sjøsæther, Jan Magne Helland, Dag Fredriksen, Hallvard Tveranger, Trygve Mo, Jan Stornes, Ole Johan Sandven, Magne Strømme, Cecilie Martens-Nielsen.

Finner lesere opplysninger som ikke stemmer, eller har supplerende opplysninger, bes de ta kontakt med oss.

Yngve Nedrebø Geir Inge Nedrebø

Bergen skytterlags styre i 2011. Fra venstre Arve Bach (medlem), Torbjørn Hagen (varamedlem), Inge Eriksen (kasserer), Vidar Eriksen (sekretær), Øistein Greve (formann), Gunnar Fiksdal (nestformann og leder av ungdomsutvalget) og Lars Reme (varamedlem).

Leders forord

Det første som slår meg når jeg leser jubileumsskriftet, er det nitide arbeid som er nedlagt av forfatterne. Det er ikke bare et vell av opplysninger og statistisk materiale som blir tildelt leseren, men også en samling av gamle fotografier, som setter jubileumsskriftets innhold i rett perspektiv.

Fotografier og beskrivelse av gamle standplasser og graver viser lagets «omflakkende» tilværelse, noe som det forhåpentligvis er slutt på.

Det er vanskelig å se at det er noe som forfatterne ikke har fått med i jubileumsskriftet, ut ifra det materialet som har vært tilgjengelig.

Bergen Skytterlag takker forfatterne, Statsarkivaren i Bergen, Yngve Nedrebø og lagsmedlem Geir Inge Nedrebø og andre bidragsytere for alt arbeid som er nedlagt i forbindelse med Bergen Skytterlag sitt 150 års jubileumsskrift.

Øistein Greve

Leder Bergen skytterlag 2011

Yngve Nedrebø:
Bergen skytterlag 1861-1896 og dets røtter

Bergens Skyde- og Vaabenøvelsesforening ble stiftet 25. november 1861. Navnet ble noen år senere endret til Bergens Skytterlag, og er så med årene blitt til **Bergen Skytterlag**. Det var byens elite som hadde tatt initiativet til stiftelsen, og de stilte seg også i ledelsen av laget. Det første året bestod styret av oberst Frederik L. Klouman (1813-), politimester Torbjørn Leqve Magelssen (1816-) og kaptein John Gill (1820-), med krigskommissær Hans Jacob Sparre (1793-), kjøpmann Niels J. Wiese (1832-) og branndirektør Daniel Hansen (1816-1901) som varamenn.

Men det var slett ikke første gang det i Bergen ble organisert skytekonkurranser. Fugleskytingen, som var blitt arrangert med ujevne mellomrom, hadde røtter helt tilbake i Middelalderen. I 1769 hadde skytterne i Bergen organisert seg i «Det Bergenske Skydeselskab». De holdt fugleskyting, først med bane på Nordnespynten fra 1769 til 1787, og fra sommeren 1788 med bane på Nygård. Minst like viktig som konkurransene var de store skytterfestene med tilhørende ball. Skydeselskabet var eksklusivt. Både selve medlemskapet og utstyret medførte store kostnader. Dermed var det naturlig at medlemmene var rekruttert blant kjøpmenn og embetsmenn. Skydeselskabet var aktivt til 1824.

I 1845 tok krigskommissær Hans J. Sparre sammen med offiserskolleger initiativ til en «Bergens Almene Skydeforening». De arrangerte både fugleskyting og skiveskyting og brukte Jægermyren i Ytre Sandviken som bane. Med sitt militære utgangspunkt var det naturlig at opptrening av soldater stod sentralt.

1848 var et stort revolusjonsår ute i Europa. For mange må nyhetene om voldelige opprør mot de styrende klasser ha kommet både som sjokkerende og skremmende. Det var trolig slike stemninger fanejunker Carsten Wiers (1818-1863) hadde fanget opp, da han i mai 1848 inviterte bergenserne til undervisning i skiveskyting.

Skytekonkurranser som foregår med muskettgevær med glatte løp vil alltid måtte ha et sterkt element av slump. Med introduksjon av riflede løp (rifler) økte treffsikkerheten betydelig. Da ble skytterens kvalitet langt viktigere enn før. Riflene slo gjennom midt på 1800-tallet, og kan et stykke på vei forklare det kraftige oppsvinget som kom i konkurranseskyting i andre halvdel av 1800-tallet.

Eliphalet Remington (1793-1861) etablerte seg som bøssemaker i New York i 1816, og gjorde seg snart kjent for sine Remington rifler. Under den amerikanske borgerkrigen 1861-1865 fikk riflene sitt gjennombrudd som krigsgevær, med dramatiske følger for tusen-

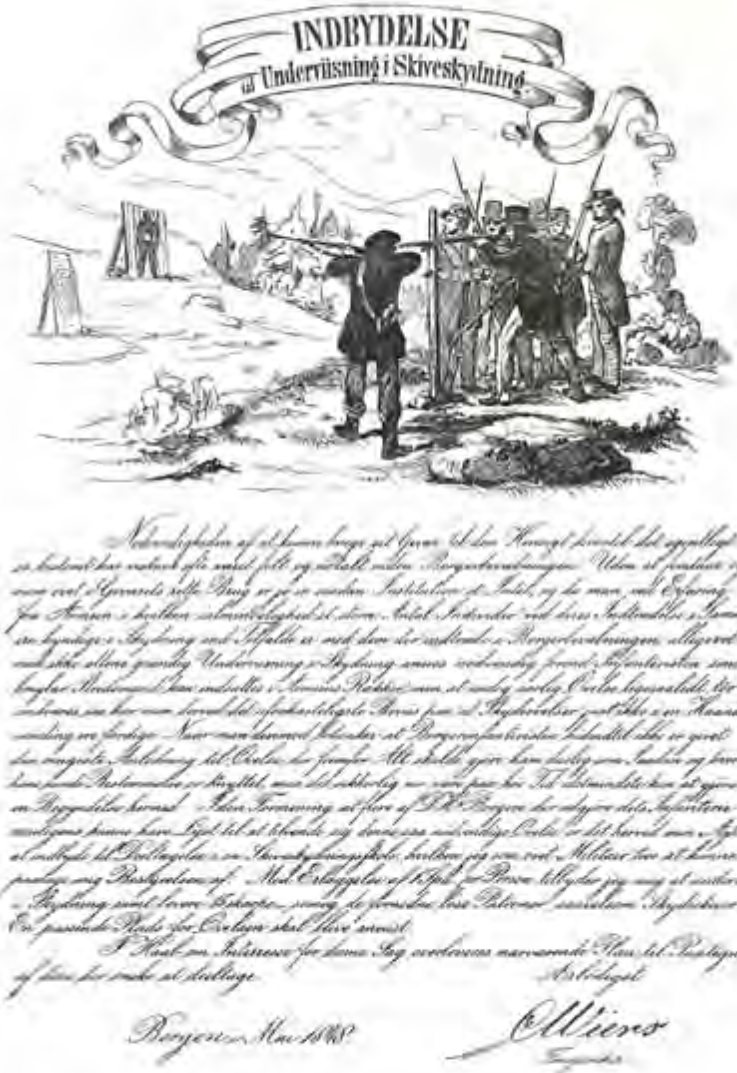

Christian Wiers innbydelse til opplæring og skiveskyting i Bergen i 1848

vis av soldater, og den oppmerksomheten som da ble det nye våpenet til del, kan også ha bidratt til framveksten av norske skytterlag, som ble opprettet nettopp i de samme årene. Norske bøssemakere gjorde seg etter hvert bemerket internasjonalt, ikke minst etter at Krag-Jørgensen ble presentert i 1886. Det ble etter en konkurranse i 1892 valgt som armegevær for den amerikanske hæren, og Krag-Jørgensen var en stor favoritt blant norske skyttere til lenge etter andre verdenskrig.

Skytterne synes imidlertid å ha beholdt i hvert fall litt av sansen for skyting på «slump», og konkurrerte både på 1000 og 2000 meters hold.

Den viktigste og direkte utløsende faktoren for framveksten av norske skytterlag kom med stiftelsen av den første landsomfattende idrettsorganisasjonen i Norge, Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug, 15. mars 1861. Centralforeningen hadde som erklært mål å arbeide for fremme av skyttersaken og for innføring av gymnastikk i skolene. Det var så visst ikke bare i Bergen man opprettet skytterlag i 1861. 97 skytterlag meldte seg inn i Centralforeningen det året. Centralforeningen oppfordret også skytterlagene til å gå inn for skiløping, og var den direkte årsaken til at det ble organisert skiklubber. I 1870 tok foreningen initiativ til å opprette Den gymnastiske Centralskole (senere Statens Gymnastikkskole). Men når Centralforeningen utvidet sitt interessefelt, ble det mindre fokus på skytterlagene, og disse uttrykte etter hvert kraftig misnøye med utviklingen i foreningen.

I de politiske kampene utover mot 1884 ble Centralforeningen regnet som konservativ og kongetro. Som motvekt ble det organisert **folkevæpningssamlag**, sammenslutninger dannet på bredt folkelig grunnlag for å væpne folket og øve det i våpenbruk. Det første var Indtrøndelagens og Namdalens Folkevæpningssamlag, stiftet vinteren 1881 på initiativ av amtsskolebestyrer Ole Five (1846-1930), og lignende foreninger ble kort etter dannet flere andre steder. I februar 1882 etablerte folkevæpningssamlagene et fellesstyre, med Ole Five som formann og Wollert Konow (H) (1847-1932) som nestformann. Disse folkevæpningssamlagene ble i samtiden oppfattet som en «stortingshær» til støtte for Venstres politikk. Bjørnstjerne Bjørnson kalte dem en «riflering» om Stortinget, i sin «Opsang for de norske Skytterlag» (1881). Bergens Skytterlag forlot Centralforeningen og gikk sammen med andre skyttere om å danne Søndre Bergenhus Folkevæbningssamlag i desember 1881.

To konkurrerende skytterbevegelser på hver sin politiske fløy kunne i en opphetet politisk situasjon medføre fare. På slutten av 1880-tallet ble det gjort flere forsøk på å slå de to skyttersammenslutningene sammen. Da dette ikke lyktes gjennom frivillighet, fattet Stortinget i 1892 vedtak om at de to foreningene skulle slås sammen til Det frivillige norske skyttervæsen (DFS). Folkevæpningssamlagene hadde da om lag 800 skytterlag med 19 400 skyttere.

Skytterbevegelsen hadde vokst seg stor, og ikke minst, den var blitt utbredt over store deler av landet. Men i tettbygde strøk kunne skyting være problematisk, siden den medfører sterk støy og legger beslag på store arealer (det ble på 1800-tallet konkurrert opp til 2000 meters hold). Det var vanskelig å finne baner som kunne ligge nær bebodde områder, samtidig som sikkerheten og støyen ble tatt hånd om. Historien om Bergen Skytterlag er også en historie om flytting og nye skytebaner: Jægermyren, Krohnsminde, Helldal, Slåtthaug og Løvstakken.

Men først skal vi se på hvem de var, mennene som samlet seg i Bergens Skyde- og Vaabenøvelsesforening i 1861. Vi mangler flere av de sentrale kildene fra de første årene, men ved hjelp av den bevarte regnskapsboken 1862-1896, kan man lese ut mye om både aktivitetene og personene bak. I 1862 omsatte foreningen for nesten 2000 Spesidaler. Største post var salg av 56 rifler. Den som ville ha med både sabel og ammunisjonshorn måtte ut med nesten 19 Spd., men dersom man nøyde seg med selve geværet, slapp man unna med vel 13.

Det var rundt 200 betalende medlemmer de første årene. Blant disse fant man byens offiserer (oberst Klouman, oberstløytnant Meidell, major Norman, kaptein Bull, løytnantene Friele, Wessel, Døscher og Handberg), de fleste av byens læger (Løberg, Danielsen, Lehmann, Rosenberg og Sollied), men først og fremst byens yngre kjøpmenn (bl.a. Fasmer, Irgens, Kahrs, Lehmkuhl, Martens, Mohr, Mowinckel, Platou, Reimers, Stub, Sundt, Wesenberg og Wiese). Det er vanskeligere å finne folk fra andre sosiale lag blant de betalende medlemmene, men de fantes. Forpakteren Ole Ellingsen Fjøsanger (født 1824) fra Førde betalte sin spesidaler i kontingent for 1862. Vi kan regne med at mange av medlemmene var passive. Blant dem som investerte i rifle, og som vi derfor må tro var de mest aktive, finner vi nesten bare kjøpmenn mellom 25 og 40 års alder.

Det har vært hevdet at Bergen Skytterlag brukte banen på Jægermyren helt fram til 1870, men de hadde i hvert fall tilgang til banen på Krohnsminde langt tidligere enn det. Selv om vi ikke finner tinglyst leiekontrakt på banen på Krohnsminde, kan vi slå fast at avtalen må være inngått vinteren 1862/1863, for allerede 11. februar 1863 ble det holdt branntakst over «Skydeselskabets» nye bygninger på Krohnsminde. Det var «hos Ameln» man leide. Reinholdt Ameln (1849-1906) hadde fått skjøte på Krohnsminde i september 1862. Han var knappe 13 år gammel, slik at det var faren Ludvig Ameln (1817-1893) man hadde å forholde seg til. Baneleien var på 30 Spesidaler (120 kroner) i året, delt på to terminer. Skytterlaget leide ut banen til flere militære avdelinger (Bergenske Bataljon, 4. divisjons skole og artilleriet), og fikk på den måten gode tilskudd til lagets økonomi.

Skytebanen på Krohnsminde lå i nærheten av der Forum kino seinere kom, og skyteretningen var mot sør, mot

Solheimsvannet. Foreningen lot føre opp to mindre bygninger, og et 124 meter langt tregjerde rundt disse. Den største og viktigste av bygningene var, ikke unaturlig, en «aftrædelsesbygning» («toalett») i stenderverk, tekket med teglstein. Bygningen var 10,20 meter lang, 3,26 meter bred og 3 meter høy. Den var bygd på pilarer av gråstein. Bygningen hadde 2 rom, 2 dører, 4 vinduer og 2 blikkrenner. Den var taksert til 200 Spd. (800 kroner). I forlengelsen av dette bygget hadde man en liten bygning på 2 x 3 meter med 3 «Afskydningsrum», bordkledt, malt og tekket med teglstein. Denne bygningen hadde 3 dører og var også oppført på gråsteinsfundament. Den hadde to vinduer og en blikkrenne og var verdsatt til 160 kroner. Vi finner ikke mange opplysninger om bygningene, men 18. mai 1869 ble deler av taket, i 8 alens lengde, på aftrædelsbygningen skadet i brann. Det ble tatt opp avhør og skaden førte til behov for utskifting av sperr og tak. Skaden var taksert til 30 spesidaler.

Med skyteretning rett mot syd kan ikke banen ha vært spesielt godt egnet for skyting midt på dagen (mot solen), men etter sigende var skytterne godt fornøyde, og det var stor aktivitet, med skyting onsdager og søndager. Oppslutningen synes også å ha vært relativt stabil, med 140-200 betalende medlemmer. Med Vossebaneanlegget kom det dramatiske utfordringer. Ledelsen for «Skydeselskabet» ble i august og september 1877 stevnet til takster for ekspropriasjon, siden den prosjekterte jernbanetraseen gikk rett gjennom skytterlagets bane. Det ble skissert tre alternativer: a) «Skydeselskabet beholder Ret til at skyde over Banelinien», b) «at Jernbanen fuldstændig udløser Skydeselskabet og indtræder i deres Ret», og c) «Skydeselskabets Ret bortfalder, og al Ret over Grunden falder tilbage til Krohnsminde.» Resultatet ble at Jernbanen skulle betale 1000 kroner i erstatning for hvert mål de tok fra Skydeselskabets areal, det skulle i tillegg betales kr 12 for flytting av «Privetet», og 50 øre per løpende meter gjerde som måtte flyttes. Dessuten skulle det betales kr 100 i ulempeserstatning for Amelns nye undergang.

Bergenske Brigade, som gjennom mange år hadde leid banen på Krohnsminde, så seg raskt om etter alternativer, og inngikk i 1879 avtale med eieren av Årstad om leie av skytebane i Isdalen.

Det gikk seks år fra takstene ble avholdt til Vossebanen ble åpnet i 1883. I april 1883 fikk skytterlaget flyttet på bygninger og murt opp et nytt anviserhus, og selv om skytterne fortsatt ble på Krohnsminde i et par år etter at banen var åpnet, var det klart at de ganske snart måtte finne seg en ny bane. På Krohnsminde var det ikke mulig å skyte på mer enn 500 alen (300 meter), og dermed var det ikke mulig å følge de vanlige skyteprogrammene.

Det sosiale var åpenbart svært viktig for skytterlaget, og årlig arrangerte de utflukter med terrengskyting og påfølgende festligheter ute i naturen, i juni 1877 drog skytterlaget på fjelltur med musikanter, og noen uker seinere leide de dampbåten Kvik og drog til Alver-

Skytedalen i Sædalen 2010. Denne graven var det best bevarte minnet fra den gamle skytebanen.

strømmen med sine rifler, sine familier, musikanter, mat og oppvartere. De samlede regningene for Alverstrømturen kom opp i nesten 200 kroner. I 1880 la de terrengskytingen på Grønnestølen, et år var de på Lægdene, et annet år gikk turen til Blåmanen, og sommeren 1885 holdt de «dyreskytingen» i Helldal. På det tidspunktet hadde skytterlaget allerede inngått avtale med grunneierne i Helldal og Sædal om å få anlegge skytebane der. Avtalen er datert 28. februar 1885, men ble ikke tinglyst før i april 1886. Skytterlaget hadde på dette tidspunktet 112 medlemmer. Av disse var 70 aktive.

Etter flyttingen til Helldal fulgte et par år med hektisk dugnadsinnsats. Det ble bygd et lite skytterhus, og fire «anviserhus» ute i terrenget. Banen hadde skiver på 100, 200, 400, 600 og 800 meter, og for spesielle stevner kunne det også skytes på lengre hold. Avtalen ble inngått for 15 år, og var svært gunstig for skytterlaget. Den årlige avgiften var bare 10 kroner (mot 120 kroner på Krohnsminde).

Avtalen var inngått med tre av oppsitterne i Helldal og gjaldt deler av deres felles utmark. I tillegg omfattet avtalen bruk 4 av Sædal, der Kristian Fuglestrand var eier. Han eide store deler av

Helldal stasjon. Stasjonsbygningen i Helldal var mindre og langt enklere enn de andre på strekningen Bergen-Arna, og var et resultat av dugnadsinnsatsen til medlemmene av Bergen skytterlag. Foto: Martin A. E. Andersen.

Sædal, men hadde etter hvert solgt unna mye, og satt igjen med bruk 7 (der han bodde) og bruk 4, som «Skytedalen» tilhørte. Det er i dette grenseområdet mellom Helldal og Sædal vi har lett etter spor av skytebanen. Deler av området er nå bygd ut med boliger, og det som kan ha vært av spor er nå slettet, men oppe i Skytedalen finnes det i hvert fall en skyttergrav igjen.

Banen i Helldal/Sædal holdt svært høyt nivå. Den lå med skyteretning mot nord, noe som medførte at sollyset ikke gav problemer, og «Skytedalen» lå omkranset av bergvegger, og gav ypperlig vern. Problemet var av logistisk art. Vossebanen var åpnet i 1883, men med stopp bare på Nesttun, Haukeland og Arna. Skytterlaget forhandlet med Jernbanen, og i 1886 ble det gitt klarsignal for å lage en stasjon i Helldal. Skytterlagets medlemmer stilte opp med dugnadsinnsats, og fikk i 1887 laget et lite venteskur på holdeplassen. Men med bare to togavganger i døgnet hver vei, var det fortsatt vanskelig å komme til og fra skytebanen, og turen dit ble et heldagsprosjekt.

Bergens Tidende viet Bergen Skytterlag og skyttersaken stor oppmerksomhet på 1870- og 1880-tallet. Avisens redaktør Olav Lofthus (1847-1894) var gjennom mange år talsmann og formann for skytterlaget.

Skytterfesten i august 1890

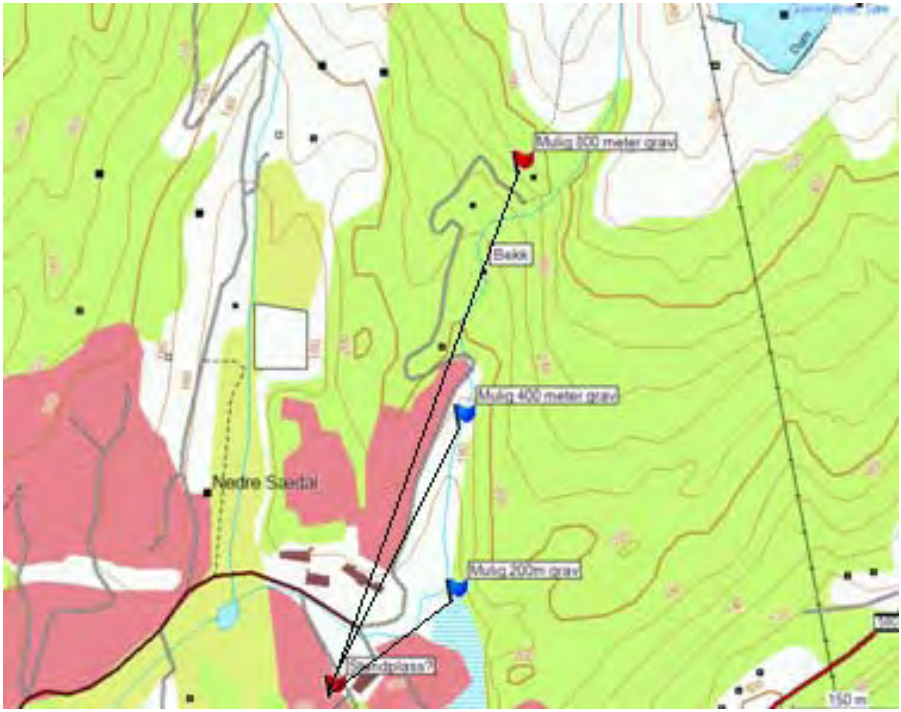

Skytedalen i Sædalen. Forsøk på inntegning av mulige hold, med utgangspunkt i den bevarte graven, som antagelig var 400-meteren.

Folkevæpningssamlagene hadde sitt årsmøte i Bergen i august 1890, og tilknyttet dette arrangementet holdt de sin årlige skytterfest med konkurranse, (fra 1893 er dette arrangementet omtalt som Landsskytterstevne). Konkurransene gikk fra fredag 15. til søndag 17. august. Det møtte 336 skyttere fra hele landet, og det ble gjennomført et omfattende program, med skyting på distanser fra 100 til 1000 meter. Skytterne samlet seg under sine faner på Torget, marsjerte i samlet tropp til jernbanestasjonen, tok toget til Nesttun, og marsjerte derfra hele veien til Sædalen. De gjennomførte konkurransene, og marsjerte tilbake – hele tiden i øsende regnvær.

Søndag kveld ble det arrangert stor skytterfest i Arbeiderforeningens lokaler i Bergen, for «fremmede og indenbyes Skyttere og Skyttervenner med sine Damer». Der ble førstepremien, et drikkehorn av sølv forært av Bergen kommune, delt ut til skomaker Kristian K. Nordvik (1855-1938), bosatt på Fanahammeren i Fana, men medlem av Bergen Skytterlag, mens skyttere fra Stavanger og Kristiania tok godt for seg av de andre premiene. Det ble gjort

Kristian Nordvik (t.h. på bildet) vant første-premien under konkurransen på Landsfesten i 1890. Premien, et horn (over) i sølv var skjenket av Bergen kommune.
Som man kan se av bildet, var han også vinner av en rekke andre medaljer.

et poeng av at det ved denne skytter-festen var første gang premien var satt opp av en by, som på den måten satte et offisielt stempel på arrangementet. På selve skytterfesten ble hovedtalen holdt av Bergens ordfører John Lund, for øvrig selv mangeårig medlem av skytterlaget, og det var han som delte ut premiene.

Fra Helldal til Slåtthaug (Øvsttun)

Det var så tungvint å reise til banen i Helldal at skytterne i nordre bydel valgte å melde seg ut av Bergen Skytterlag. I stedet dannet de i august 1891 Sandvikens skytterlag, og tok senere navnet Bergen Nordre Skytterlag. I årene rundt 1890 ble det opprettet en rekke nye skytterlag i Bergensområdet: Askøy, Samdalen, Eidsvåg og Fyllingsdalen. Men de fleste av dem fikk korte liv.

Til tross for gode baneforhold, velvillige grunneiere og lav baneleie i Helldal, så styret i skytterlaget seg nødt til å se seg om etter andre alternativer lenge før leieavtalen (15 år, 1885-1899) var ute. Etter å ha vurdert ulike plasseringer falt man ned på et område som lå ved Tranevannet på Øvsttun. Grunneierne Ole Johannessen Øvsttun og Hans Jakobsen Lilletvedt var positive, og leiekontrakt ble inngått den 17. april 1896. På Øvsttun sin gård fikk skytterlaget disponere rundt 1 mål jord i utmarken og fikk anlegge vei til området.

Leiekontrakt på skytebane Heldal og

Sædal, tinglyst 28. april 1886

Extrathing for Fane, Os og Fuse Thinglage paa Sorenskriverkontoret i Bergen 28. April 1886.

Thinglæst: Kontrakt. Undertegnede Eiere af den over Gaarden Heldal i Fane Thinglag liggende Udmark, nemlig Johannes Paulsen, Christian Fuglestrand, Mons Hanssen og Halvor Larssen paa den ene Side og undertegnede Bestyrelsesmedlemmer for Bergens Skytterlag Olav Lofthus og Henrik Holt paa den anden indgaa herved følgende Kontrakt: Bergens Skytterlag tillades i nævnte Udmark at opføre og efter Omstændighederne udvide et Skydehus og indhegne Pladsen omkring samme samt at opsætte de nødvendige Skiver og Anviserdækninger paa de forskjellige Afstande indtil 800 – otte hundrede – Meter. Som vederlag herfor forpligter Bergens Skytterlag sig til at betale 10 – ti – Kroner i aarlig Afgift, hvilket Beløb erlægges hvert Aar inden 29. September. Denne Kontrakt er i 15 – femten – Aar uopsigelig fra begge Sider. Kun i Tilfælde af, at Leien ikke promte erlægges og hvert Aar er betalt senest inden 3 – tre – Maaneder efter Forfaldsdagen, kan Ejerne uden varsel forlange Skydebanen ryddiggjort. Træer, som Skytterlaget maatte plante paa Pladsen omkring Skydehuset, tilfalder ved Fraflytningen Grundejerne. Af denne Kontrakt udstædes 2 ligelydende Exemplarer, hvoraf det ene bliver i Eiernes, det andet i Lejernes Værge. Bergen og Heldal den 28. Februar 1885. Som Eiere: Johannes Poulsen Heldal. Chr. Fuglestrand. Mons H. Heldahl. Halver Larsen Heldal. Johannes Thorsen Heldal. Som Lejere paa Bergens Skytterlags Vegne: Olav Lofthus

Til Bergens skytterlag

Nærbø 15de novbr. 1910

Modtaget deres skrivelse af 2den dennes og ser deraf skytterlagets mening angaaende mine præmier ved stevnet den 20-21 aug.
Jeg skal her kun komme med nogle faa bemærkninger: Jeg vil først meddele dem, at det ikke er første gang jeg har deltat paa et stevne, har skudt i 18 aar, og været paa flere stevner hvert aar kanske; men dette er sandelig 1ste gang jeg har skud efter et uforstaaeligt program ser det ud for.
Hvad som gjør programmet uforstaaelig er tillige det, at naar undtages Bergensere (Kanske) saa er der ingen som deltog i stevnet som jeg har talt med, som forstod programmet som Bergens skytterlag forklarere det i skrivelsen af 2den denne. Talte med flere skyttere i Bergen den 22de aug. Om denne pokalhistorie og dette var skyttere fra forskjellige samlag som er ledende mænd i disse; men de forstod og skjød efter programmet saa at pokalen blev som en æreres præmie for den som vandt den, nettopp fordi den ikke var noget udskildt i programmet, Hvorfor svarede de ikke paa hovedspørgsmaalet i min skrivelse av 11/10? Dette lød slik: Hvorfor blev det ikke gjort kjendt i programmet at vinderen af pokalen ikke fik noget andet en denne som præmie for femskudskiverne?
Nei, heri er det hemmeligheden ligger naturligvis. Kanske det var en forglemmelse af styret, at saa ikke blev gjort; men det for de ikke mange som tro det saa.
De skriver: at pokalen er uddelt overensstemmende med de for dens erobring fastsatte betingelser, der var bekjendtgjort i de i og utenfor skytehuset ved stevnets begyndelse opslaaede programme o.s.v. og den som deltog i konkurransen efter det saaledes ændrede program, o.s.v.
Hvorfor skulde saa kasserer under festen den 21 udtale til mig at pokalen ikke blev uddelt efter programmet, naar han sagde det som jeg meddelte dem i siste skrivelse?
Af deres hele lange skrivelse ligger der et ikke lidet omsvøb som gaar ud paa at forblinde mig (om jeg saa skal kalde det) men da blir de nok skuffet.
Kort og godt. Nu kjender de meget godt hvorledes forholdet staar paa begge sider og paa mit hovedspørgsmaal kan de naturligvis ikke svare paa, derfor vil jeg godhedsfuld bede dem om at sende mig samtlige præmier inden 25de dennes, eller for jeg gaa frem ad andre veie, hvilket ikke er noget behagelig, især for dem som matte føle sig skyldig, hvem det nu er enten det er en enkel mand eller et helt styre.
Haaber jeg for tilsendt det hele beløb inden nevnte tid, saa vi derved for bragt denne sag udaf verden

Ærbødigst

Aug. Skjærpe

Nderbø 15de novbr 1910.

Til

Bergens skytterlag

Modtoget deres skrivelse af 3den dennes og ser deraf skytterlagets mening angaaende mine præmier ved stevnet den 20-21 aug.

Jeg skal her kun komme med nogle faa bemærkninger: Jeg vil først meddele dem, at det ikke er første gang jeg har deltat paa et stevne har skudt i 18 aar og udrettet paa flere stevner fuert var Kanske; men dette er sandelig 1ste gang jeg har skud efter et ufarstaaeligt program ser det ut for.

Hvad dem gjør programmet ufarstaaelig er tillige det, at ~~saa~~ naar undtages Bergensere (Kanske) saa er der ingen som deltog i stevnet som jeg har talt med, som farstod programmet som Bergens skytterlag forklarer det i skrivelsen af 3den dennes. Talte med flere skytterl i Bergen den 22den aug. om denne pokalhistorie og dette var skyttere ~~fra~~ forskjellige samlag som er ledende mænd i disse; men de farstod og skjød efter programmet saa at pokalen blev som en ærens præmie for den som vandt den, nettop fordi der

./.

Det er ikke bevart mange arkivstykker fra Bergen skytterlags arkiv fra før 1920, men dette brevet fra en meget oppbrakt August Skjærpe, er tatt vare på.

Geir Inge Nedrebø:

Bergen Skytterlag, årene fra 1920 og frem til i dag

Innledning

Arkivsystemer har dessverre ikke vært det mest prioriterte området hos Bergen Skytterlag. Møtebøkene før 1910 er borte, og den første årsberetningen vi har funnet er fra 1923. Heller ikke etter 1923 har vi alle årsberetningene. Et eget dokument er lagt tilgjengelig på internett hvor det er referert fra de årsberetningene som er tilgjengelig. Der er ulike sportslige høydepunkt, samt andre viktige begivenheter med. I den utstrekning det finnes opplysninger for denne perioden fra andre kilder er dette også tatt med. Oversikt over lagsmestrene, samt diverse statistikker for denne perioden er også lagt ut på internett. Av plasshensyn har vi ikke kunnet ta med alt dette stoffet i dette heftet. Denne beretningen blir derfor et forholdsvis kortfattet resyme. Vi har valgt å presentere beretningen i fire deler. Først det vi har om tiden før krigen. Så tar vi med litt stoff fra krigsårene. Deretter behandler vi etterkrigstiden frem til sammenslåingen mellom Bergen og Laksevåg skytterlag i 1991, og til slutt de 20 årene som nå er gått siden sammenslåingen.

Tiden før andre verdenskrig

I denne perioden satt følgende som formenn,

1923 - 1927 Hj. E. Thue,

1928 – 1930 J. A. Frantzen,

1931 – 1933 H. Ølstad,

1934-1937 Leif Matthiessen og

1938 Trygve Vikøren.

I denne perioden var ikke de økonomiske rammebetingelsene gode. Statsbidraget hadde stått i ro i flere år, og særlig var instruksjonsskytingen en betydelig kostnadspost for laget. Kun halvparten av ammunisjonsutgiftene ble dekket av statsbidraget, og laget vurderte flere ganger om denne skytingen skulle innstilles. I det lengste prøvde man å unngå dette, for uten rekruttering ville laget dø hen. Økt rekruttering ville i sin tur også gi økt statsbidrag, siden det var antall medlemmer og instruksjonsskyttere som bestemte størrelsen på statsbidraget. Situasjonen bedret seg imidlertid i 1928 da guttekarabiner (Krag Jørgensen i kal. 0,22) kunne benyttes til instruksjonsskyting. Long Rifle ammunisjon til 2 øre per stk. innebar at instruksjonsskytingen ville kunne avvikles uten kostnad for laget.

Den 23.-24. juni i 1928 ble det såkalte Utstillingsstevnet arrangert. Dette stevnet, som samlet 200 skyttere, ble arrangert i anledning av Landsutstillingen i Bergen. I tillegg til ordinær riflekonkurranse, ble det her også avviklet leirdueskyting og miniatyrskyting. Ved

Vi har ikke så mange bilder fra denne perioden, men vi har ett bilde fra 1930 som viser de mest fremtredende medlemmene i laget. Bildet er tatt i anledning av Johs. Iversens 50 års jubileum som skytter. I den anledning ble det holdt fest og han ble overrakt en rekke gaver.

dette stevnet ble den gamle Bergenske Papegøyeskytingen gjenopptatt. Og seierherren fikk tittelen «Fuglekonge». Det var bakermester Martens som tok initiativet til at denne skytingen ble gjenopptatt. I den anledning satte han opp en original og verdifull sølvpokal. At det var bakermester Martens som satte opp denne pokalen var nok ikke tilfeldig i og med at en av hans slektninger, Søren Breder Martens (1788-1860), var blitt fuglekonge i 1824. Skyteprogrammet var imidlertid sterkt modifisert i forhold til den opprinnelige Papegøyeskytingen. Skytingen foregikk på 200 meter mot 1/3 forsvinnende figur. Skytetiden var ½ minutt. Olav Mo ble den første vinneren. Året etter ble det arrangert fuglekongeskyting på samlagsstevnet. Så lenge Bergen Skyttersamlag eksisterte var det på samlagsstevnene en egen fuglekongeskyting, men i «moderne» tid foregikk denne på 100 meter og mot vendefigur. Etter at samlaget inngikk i Hordaland Skyttersamlag i 1991 er fugle-

Fuglekongemedaljen

kongeskytingen videreført i regi av Bergenhus krets. Vinneren får en medalje (se bildet) som er meget spesiell, og visstnok lik den opprinnelige Fuglekongemedaljen.

Stor plass i årsberetningene fikk Søsterlagsskytingen. Denne skytingen ble startet opp i 1912 og ble avholdt hvert år til slutten av 1980-tallet. Det var satt opp vandrepokaler som ble vunnet av det av lagene som først fikk tre aksjer. Til å begynne med var det bare 12 skyttere fra hvert lag som fikk delta. Av disse talte 10 med i sammendraget. Det var misnøye blant skytterne om at så få fikk lov til å være med, så fra 1924 fikk 20 skyttere fra hvert lag være med, og alle talte i sammendraget. Etter hvert kunne lagene stille med to lag hver, og det ble også avviklet egen Junior skyting og Old boys skyting. Den beste skytteren fikk aksje i vandrepokaler gitt av Thor Stensaker. Konkurransene var ofte jevne, men som regel sikret Bergen Nordre seg vandrepokalene. Så langt vi kan se vant Bergen Skytterlag kun to av pokalene til odel og eie.

I tillegg til Søsterlagsskytingen var det årvisse konkurranser mot andre lag. Fana, Bergen Nordre og Bergen konkurrerte om Fanapokalen, og Bergens Tidende hadde satt opp pokal som Voss og Bergen skjøt om. En del av disse pokalene er vunnet av Bergen. Det var også en lagskyting som ble kalt for Diplomkampen. Til å begynne med var det Tysse, Os, Bergen Nordre, Fana og Bergen som deltok her, men etter hvert kom flere lag til. Så langt vi kan se av årsberetningene var det som regel Tysse eller Os som gikk seirende ut av disse skytingene.

Aktiviteten var høy disse årene. Antall medlemmer svingte noe, men antall klasseførte skyttere lå på rundt 200, og antall 30 skudds skyttere totalt lå opp mot 400. Det ble hvert år holdt nøye oversikt over antall skudd som ble avfyrt på banen. Egne bøker fantes for dette formålet. Ved sesongens utløp ble så antall skudd summert opp, og ført inn i årsberetningen. Mange av disse bøkene er bevart og gir oss et godt bilde av aktiviteten. I gjennomsnitt ble det registrert rundt 30.000 skudd per år, dvs. ikke mer enn et gjennomsnitt på 75 skudd per skytter, og det var få skyttere som skjøt mer enn noen få

Det seirende laget i Søsterlagsskytingen i 1932. Stående fra venstre P. Rieber, Ølstad, Hausen, Moberg, Mathiessen, Frantzen, Haugsnes, K. Nilsen Jr., B. Botnen og Johs. Brochmann. Sittende fra venstre O. Mo, J. Skarstein, Tollaksen, Hartveit. K Nielsen Sr., Roaldstveit, K. Rykke, E. Seim og Sv. Johannesen. G. Olsen var ikke med på bildet.

hundre skudd. Dette er lave tall sett i forhold til det antall skudd de aktive skytterne i dag skyter, men tidene var annerledes den gang. Det var nok få som hadde råd og tid nok til å drive skyting på det plan vi ser i dag.

Selv om aktiviteten neppe kan sies å ha vært så høy, gjorde likevel skytterne fra Bergen seg sterkt gjeldende i denne perioden. Først og fremst må Olav Mo nevnes, som ble skytterkonge i 1924, men også mange av de andre skytterne hevdet seg meget bra. En rekke skyttere fra Bergen ble samlagsmestre i denne perioden, både i baneskyting og i feltskyting. Etter krigen er det blitt få samlagsmesterskap til skytterne fra Bergen.

Krigsårene

Karl Nilsen jr. ble valgt som formann i 1939 og satt til 1946.

De sportslige aktivitetene opphørte selvsagt etter invasjonen i 1940, men det var betydelig aktivitet på banen de første månedene av året. Banen ble åpnet allerede 14. januar, og det ble stor tilslutning både fra militære mannskaper og fra andre interesserte. De tre første søndagene ble det skutt henholdsvis 1.500, 3.000 og 3.700 skudd. Skytterhuset var ikke særlig egnet til vinterbruk, og laget fikk både kontantstøtte og materialer til utbedringer. Siste treningsdag ble 7. april. I denne perioden ble det skutt hele 33.480

Styret i 1939. Fra venstre Sverre Johannesen (kasserer), B. Bergesen (sekretær), Bendik Botnen (nestformann), Karl Nilsen jr. (formann) og Olav Mo (banemester). Bortsett fra B. Bergesen satt styret gjennom krigsårene.

skudd, dvs. like mye som på en hel sesong noen år tidligere, og det ble registrert til sammen 842 30-skudds skyttere.

Etter invasjonen overtok tyskerne skytterhuset.

I møteprotokollen er det laget en kort beretning for årene 1940-1945. Beretningen inneholder i korte trekk følgende.

Den 10. april 1940 hadde det vært innbrudd i skytterhuset, og geværer og ammunisjon var blitt fjernet. Det viste seg at det var noen «ivrige» medlemmer som hadde gjort dette, og hadde gjemt både ammunisjon og geværer på en gård i Helldalen. I oktober 1940 ble geværer og ammunisjon innlevert på Minde politistasjon. Dette gikk ikke helt upåaktet hen, og i juni 1941 ble formann og banemester innkalt til forhør på Minde politistasjon. I desember 1941 ble formannen og banemester kalt inn til avhør hos Gestapo, men begge kom heldigvis helskinnet fra disse forhørene, og det skjedde ikke noe mer i denne saken.

Det ble avholdt generalforsamling 15. mai 1941. 8 medlemmer møtte. Med unntak av B. Bergesen tok det sittende styret gjenvalg. Som erstatter for Ber-

gesen ble D Martens Nielsen valgt. Dette styret satt hele krigen, og på grunn av omstendighetene ble kontigenten satt ned til kr. 1,- per år.

1. november 1941 brant skytterhuset ned. Både hus og inventar ble totalskadet. Brannen oppsto etter en fest som tyskerne hadde hatt i huset. Huset var forsikret for kr. 11.000 og innboet for kr. 5.000. Laget ble anmodet fra tyske myndigheter om å bygge opp igjen huset, og da laget vegret seg, truet tyskerne selv med å bygge for assuransesummen. Men dette ble det ikke noe av.

Didrik Martens-Nielsen (1907-1997) var formann i to perioder, og satt som medlem av styret under krigen, men han ble arrestert allerede i august 1941, og satt i fangenskap på Ulven 1941-42, på Grini 1942-1943 og i Sachsenhausen, Tyskland.1943-1945.

Etter krigen

Fra krigen og frem til sammenslåingen i 1991 satt følgende som formenn:

1947-1951 og 1959-1960 D. Martens-Nielsen,

1952-1958 Alfred Hartveit,

1961-1963 Kjell Norgård,

1964 Arnt Sørheim,

1965-1969 og 1972-1975 Bjarne Haugen,

1970- 1971 Johan Røssland,

1976-1979 Jostein Hausberg,

1980-1982 Henning Sjøsæther og

1983-1990 Jan S. Aarberg

Etter krigen stod laget nærmest på bar bakke, skytterhuset var brent ned og skytebanen var ødelagt. I ettertid er det nesten utrolig at skytterlaget i løpet av en to-årsperiode greide å bygge nytt hus og fått satt baneanlegget i stand.

Forsvarsviljen var stor etter krigen, noe som førte til en stor tilstrømning av interesserte til banen. I 1949 ble det bokført hele 2.754 30-skudds skyttere. Et så høyt medlemstall førte til et betydelig statsbidrag, som kom godt med i gjenoppbyggingen av banen. På den annen side førte så høy aktivitet til mye slitasje på baneanlegget, og det var også en del ukontrollert skyting på banen. Dette førte til at man ansatte en vaktmester som bodde i skytterhuset.

Han kunne da føre tilsyn med aktivitetene på banen.

Aktivitetsnivået holdt seg høyt utover på 50-tallet. Særlig var det mange instruksjonsskyttere, noe som ble tilskrevet lagets instruktører med nestformann Karlsen og den tidligere formannen Hj. Thue i spissen. En annen viktig årsak var at laget bisto Bergen Forsvarsforening med konkurranseskytingen mellom de høyere skolene i Bergen. Denne skytingen som foregikk til utpå 80-tallet, samlet mange elever og bidro sterkt til at antallet instruksjonsskyttere var høyt.

I 1961 feiret Bergen Skytterlag sitt 100 -årsjubileum. Et eget jubileumsstevne og en egen jubileumsfest ble avholdt. Jubileumsstevnet ble avholdt den 17. og 18. juni med over 200 deltagere fra 20 skytterlag. Stevnet gitt knirkefritt. Jubileumsmester ble Kristian Djuvsland, som den gang representerte Laksevåg. Til stevnet ble det utgitt et eget programhefte, hvor både forhistorien og de 100 årene som laget hadde lagt bak seg ble beskrevet i en interessant artikkel på 3 sider.

I forbindelse med stevnet ble det gjort betydelig oppussingsarbeid på banen.

Også sportslig sett ble årene etter krigen gode. På samlagets banestevne gjorde Bergensskytterne en god figur og vant lagskytingen flere ganger. Her er bildet av vinnerlaget fra 1963. Med på laget var Johannes Hoff, Christian Jacobsen, Henning Sjøsæther og B. Abrahamsen.

Selv om ingen av våre skyttere hevdet seg helt i teten på Landsskytterstevnet, må det likevel nevnes at Christian Jacobsen og Johannes Hoff sikret seg hver sin mesterskapsmedalje og henholdsvis 3 og 2 stjerner i perioden fra

Jubileumskommiteen i 1961 besto av (fra venstre) Kristian Nordvik, Kjell Norgård, Malvin Herfindal, Alfred Hartveit, Bjarne Haugen, Sigmund Bjørgo og Arnt Sørheim.

Vinnerlaget fra 1963: Johannes Hoff, Christian Jacobsen, Henning Sjøsæther og B. Abrahamsen.

1960 til 1968. Dette er uten sidestykke i lagets historie.

Men mørke skyer truet også. Skytterlaget var blitt forelagt en reguleringsplan for området. Denne innebar bebyggelse nordøst for 300 meters standplass, og ville i praksis medføre at både 300 meter og 600 meters banene måtte legges ned. Styret engasjerte derfor o.r. sakfører Norgård (senere formann) i arbeidet med å ivareta lagets interesser. Etter hvert kom det bebyggelse på begge sider av banen, noe som førte til uholdbare støyforhold for naboene. Selv om laget i 1961 fikk tilsagn fra grunneierne om forlengelse av leieavtalen helt frem til 1996, satt laget utrygt, og banesaken verserte i mange år. Men det var først i 1987 at Øvsttunbanens skjebne ble avklart. Laget ville miste banen fra og med sesongen 1988, og kommunen kunne ikke tilby laget noen alternativ bane. Derfor ble et leieforhold hos Laksevåg skytterlag det beste alternativet. 1988-sesongen ble den første av i alt tre sesonger som leietager på Laksevågs skytebane. Banen som ligger ved Krohnegården i Fyllingsdalen, lå et godt stykke fra Øvsttun, hvor Bergen hadde hatt sin rekrutteringsbase. Selv om samarbeidet med Laksevåg gikk godt, innså man etter hvert at et langsiktig leieforhold neppe ville gagne laget i lengden. En mulig sammenslåing med Laksevåg fremsto som en gunstig løsning. Til tross for at Laksevåg i mange år hadde vært det toneangivende laget i samlaget, foreslo Laksevåg skytterlag at det nye navnet skulle være Bergen Skytterlag. Dermed ville tradisjonene fra 1861 bli opprettholdt.

Jan S. Aarberg var formann for Bergen skytterlag fra 1983 til 1990.

Solveig og Robert Sandblost

Etter flyttingen til Laksevågbanen ble det en utfordring å få junior/ rekruttskytterne med på banen. Her gjorde særlig Robert Sandblost en stor innsats. Han sørget for å få med seg de mest ivrige på banen hver uke, og ledet treningene. Uten betydelig innsats fra enkelte foreldre ville det heller ikke vært mulig å opprettholde treningsaktiviteten blant rekrutteringsskytterne.

Robert Sandblost hadde også i alle år vært den store ildsjelen på 15 meters banen, og her fortsatte aktiviteten i vinterhalvåret, noe som var av stor betydning for laget.

Robert Sandblost var en god skytter, og særlig på sine eldre dager ble det en rekke stevneseire.

Det som Robert imidlertid i første rekke vil bli husket for, er det betydelige arbeidet han la ned for rekrutteringsskytterne i laget.

Det ble satt opp en egen vandrepokal «Solveig og Roberts pokal» som ble skutt om blant de yngste skytterne i laget. En egen medalje hvor bildet av Solveig og Robert var blitt preget inn gikk til det enkelte års vinner.

Etter sammenslåingen

I perioden etter sammenslåingen i 1991 satt følgende som formenn,

1991-1992 og 1999-2009 Hallvard Tveranger,

1993 Thor Samdal,

1994-1996 Tore Iversen,

1997-1998 Lars Reme og

2010-2011 Øistein Greve

Det er nå gått 20 år siden sammenslåingen, og i 2011 feirer laget sitt 150 års

Jostein Hausberg, formann 1976-1979, og formann for skyttersamlaget.

jubileum. I de 20 årene som er gått siden sammenslåingen har det skjedd en revolusjon innen skyttersporten. I 1996 installerte skytterlaget de første elektroniske skivene, og etter hvert ble både 100 meter og 200 meter utstyrt med elektronikk. På godt og vondt har dette medført betydelige endringer. Det positive er at man nå kan arrangere stevner og treninger helt uten anvisere, men det negative er at det uten tvil var et helt spesielt og godt miljø på skytebanen den gang minst 20 anvisere måtte til for å arrangere et stevne. Men utviklingen lar seg ikke snu, og skytterlaget har gjort mye for å bevare det gode miljøet på banen.

Et eksempel på dette er Lagsmesterskapet på bane, hvor en de siste årene arrangerer en hyggelig familiefest.

Sportslig sett har tiden etter sammenslåingen bydd på flere høydepunkter.

Det var et meget godt treningsmiljø i laget i de første årene, særlig innen feltskyting. Dette bar frukter i flere år fremover, og skytterne våre tok en rekke stevneseire i denne perioden. Høydepunktet her kom i 1992 da Geir Inge Nedrebø ble Hordamester i feltskyting. I tillegg til mange individuelle seire, vant også laget en rekke lagskytinger på Horda- og Samlagsstevnene.

Et annet av høydepunktene i denne perioden kom på Samlagsstevnet bane i 1994, hvor Bergen vant lagskytingen for senior. Tore Iversen, Magne Strømme og Arne Kjelby var på laget. Vinnersummen 292 poeng var hele tre poeng foran Fana på andre plass.

I denne perioden er det imidlertid veteranskytterne som har hevdet seg best, og særlig Jan Stornes må trekkes frem. I 1995 var han blitt V65 skytter, og på Landsskytterstevnet skjøt han fullt hus på baneskytingen og ble mester i sin klasse. Også på feltskytingen lå han godt an med fullt hus på hovedskytingen, men han nådde ikke helt opp i finalen. Det må også nevnes at han i 1993 var med på Hordaland Skyttersamlags lag som for første og fremdeles siste gang vant Samlagsskytingen for Veteraner på Landsskytterstevnet. Jan Stornes ble beste skytter på laget med 100 poeng. I perioden fra sammenslåingen i 1991 og frem til år 2000 tok Jan Stornes ikke mindre enn 160 medaljer! Han er æresmedlem i laget.

Hallvard Tveranger fortjener også en

Medaljegrossist Jan Stornes.

Hallvard Tveranger var formann 1991-1992 og 1999-2009.

omtale i denne beretningen. Han har lagt ned et ufattelig antall arbeidstimer for laget, og har vært sentral i alle lagets gjøremål. Selv nå etter at han har ”pensjonert” seg som lagets formann har han påtatt seg betydelige oppgaver. Ikke minst i utbyggingen av baneområdet, og i prosjekteringen av nytt skytterhus. Hallvard har også vist seg som en meget dugende skytter på sine eldre dager, og har en rekke stevneseire. Det skulle nærmest være unødvendig å nevne at han er æresmedlem i laget. På ombudsmøtet for 2010 i Hordaland Skyttersamlag ble han tildelt DFS hederstegn med skjold og diplom.

I 2003 startet arbeidet med å planlegge nytt skytterhus. Et nytt skytterhus med en innendørs 15 meters skytebane vil ha stor betydning for lagets drift, ikke minst vil det ha mye å si for rekrutteringen. På den annen side vil et slikt prosjekt med en kostnadsramme på omtrent 5 millioner kroner økonomisk være en stor utfordring for laget. Det har også vært viktig å få avklart leieavtalen med Bergen kommune om baneområdet.

I skrivende stund er leieavtale og alle formaliteter på plass. Det gamle skytterhuset er nettopp blitt revet. Lagets medlemmer tok jobben på dugnad, og den var gjort i løpet av en ukes tid, uten uhell av noen art. Arbeidet med tomten er i god gang. Råbygget forventes oppført i løpet av høsten 2011, og forhåpentligvis vil skytterhuset være klar til innflytting våren 2012. Laget vil ha opparbeidet seg en betydelig gjeld, slik at et hvert bidrag til dette prosjektet vil ha stor betydning for laget.

Fra årsmøtet i 2010 ; Sittende foran fra venstre; Inge Eriksen, Øistein Greve, Thorbjørn Hagen, Arve Bach, Vidar Eriksen og Torstein Nese. Bak fra venstre; Jan Stornes, Hallvard Tveranger, Andre Johannesen, Tore Iversen, Mads Sund, Espen Brynildsen, Lars Reme, Jostein Lygre, Odd S. Andreassen, Geir Inge Nedrebø, Endre Helgesen, Helge Hermannsen, Gøsta Bergstrøm og Magne Strømme.

På bildet fra Lagsmesterskapet 2009 ser vi fra venstre Stine Haagheim Vindal, May Bente Espeland, Kirsten Haagheim og Katrine Halvorsen.

Geir Inge Nedrebø:
Skytebanen på Øvsttun

Til tross for velvillige grunneiere og lav leie i Heldal var det så tungvint å reise på banen at dette ble et helt dagsprosjekt. Styret i skytterlaget så seg derfor nødt til å se seg om etter andre alternativer. Etter å ha vurdert ulike plasseringer falt man ned på et område som lå ved Tranevannet på Øvsttun. Grunneierne Ole Johannessen Øvsttun og Hans Jakobsen Lilletvedt var positive, og leiekontrakt ble inngått den 17. april 1896. På Øvsttun sin gård fikk skytterlaget disponere rundt 1 mål jord i utmarken og fikk anlegge vei til området. For skyting på 1000 meter fikk skytterlaget anledning til å sette opp et skyteskur på innmarken. Hos Lilletvedt fikk skytterlaget disponere grunn til skiver og anviserdekninger. I løpet av 1897 sto banen klar. Den lå ideelt til, kun 10 minutters gange fra jernbanestoppet på Nesttun.

Det ble bygget et etter den tids forhold stort skytterhus, og det ble anlagt standplasser i tilknytning til skytterhuset. Det er fortsatt mulig å se litt igjen av grunnmuren. Huset lå der hvor gamle «brakken» til Smørås idrettslag nå ligger, dvs. ca. 100 meter fra det nye skytterhuset.

Det ble anlagt graver for skyting på 400, 600 og 800 meter syd for Tranevannet. 400 meters grav ble senere omgjort til 300 meters grav. Den ligger helt nede i vannkanten. 600 og 800 meters gravene ligger et stykke lenger oppe i lien. 300 meters grav er inntakt, og også 600 og 800 meters gravene står, men er preget av tidens tann.

Standplass for 400 og 600 meters banene ble anlagt i tilknytning til skytterhuset. Etter hvert ble 600 meters standplass flyttet til Bjørkåsen, hvor også 800 meters standplass lå. 200 metersgraven ble anlagt like nord for Tranevannet. Standplassen var den samme eller anlagt i tilknytning til 400 meters standplass. Den opprinnelige 100 metersbanen var også med utgangspunkt i skytterhuset, men i motsetning til de andre banene som hadde skyteretning mot syd, hadde denne skyteretning mot vest. Standplassen var bygget som en treplattform like ved huset. Graven må ha vært plassert omtrent midt på det som nå er kunstisbanen på Slåtthaug. Det var også fra tid til annet skyting på 1000 meter. Da ble det skutt mot skivene i 800 meters grav, og standplassen lå i Skjolddalen vest for Apeltunveien.

Det er mulig at det i tidligere tider har vært i bruk andre standplasser, for det nevnes i den første kontrakten at 1.000 meters standplass lå på innmarken til Øvsttun gård. Dette harmonerer ikke med plasseringen i Skjolddalen, og det er sagt at det kan ha ligget en standplass der Slåtthaug skole nå ligger, nærmere bestemt ved der flaggstangen nå står. Det er litt usikkert om man kan ha sett 800 meters grav derfra (vegetasjonen gjør det i dag vanskelig å se). Vi finner imidlertid en eldre grav like ovenfor 600 meters grav. Denne

Skytebanen på Øvsttun. *Rød markering betyr at det finnes få eller ingen gjenværende rester. I tilknytning til skytterhuset fra 1897 lå også 100, 200 og 400 meters standplass. Markering vest for 600 meters grav angir en grav som er mye mindre enn de øvrige, dog svært høy. Kanskje denne har vært bruk til 800/1000 meter?*

graven er ganske liten, men høy og kan neppe ha hatt plass til mer enn 4-6 skiver. Graven kan sees fra Slåtthaug, og kan derfor kanskje ha blitt brukt til 800 og 1.000 meters skyting i de første årene.

Etter krigen gikk man etter hvert over til kun å skyte på 100 og 300 meter. Egne standplasser for 100 og 300 meter ble bygget, og graven på 400 meter ble omgjort til 300 meter, mens graven på 200 meter ble til det vi husker som 100 meters graven. 600 metersholdet ble beholdt en stund etter krigen, men det er få gjenlevende skyttere som noen gang har skutt på dette holdet.

I motsetning til skytebanen i Helldal, hvor skyteretningen var mot nord, kunne formiddagssolen være et problem på Øvsttunbanen. Både 600 og 800 meters gravene lå forholdsvis høyt oppe i Smøråsen. Dermed kom skuddene høyt i forhold til terrenget, og det er grunn til å tro at vinden dermed kunne by på problemer. Så rent «skyteteknisk» var nok ikke banen på Øvsttun like god som den i Helldal.

Den nye banen førte til betydelig økt aktivitet, og i alt 6 landsskytterstevner ble arrangert her.

Landsskytterstevnene ble etter hvert større og større. Antall deltagere økte fra ca. 350 i 1898 til nærmere 1700 i 1957. Den opprinnelige kapasiteten ble derfor sprengt, og det var flere utvidelser av banen. Til Landsskytter-

stevnet i 1957 ble derfor 300 meters skytebanen utvidet til 38 skiver, og 100 meter til 30.

Tyskerne overtok både bane og skytterhus i mai 1940. I løpet av krigen brente huset ned, og skivevollene ble ødelagt på grunn av tyskernes aktiviteter, så i 1945 fant skytterlaget banen igjen i en meget sørgelig forfatning. Alt måtte bygges opp igjen på nytt.

Dette er det eldste kjente bildet av Skytterhuset på Øvsttun. Bildet er tatt under Landsskytterstevnet i 1898. Helt til venstre vises inngangen til standplass for skyting på 600 meter.

Leieavtalen løp ut i 1946, og det første man måtte få på plass var en ny avtale. Grunneierne var velvillig innstilt, og en ny 25 års avtale ble undertegnet høsten 1945. Men det var klart at en fullstendig rehabilitering av banen ville bli en betydelig økonomisk belastning for laget. Med god hjelp fra DKV, og en akonto utbetaling fra krigsskadeerstatningen var man imidlertid kommet så pass på fote økonomisk at man kunne sette i stand gravene på 100, 300 og 600 meter. Det å bygge opp igjen skytterhuset var imidlertid en stor utfordring. Men her trådte gode medlemmer til og stilte seg som garantister for et lån i Bergen Kredittbank. Med et lånetilsagn på plass kunne planleggingen av et nytt hus starte. Tegninger ble utarbeidet, og i løpet av våren 1946 startet man med grunnmuren. I løpet av våren 1947 sto deler av skytterhuset ferdig, og den 18/4 – 1947 kunne man holde det første styremøtet i nytt hus.

Etter krigen blomstret skyttersporten opp, naturlig nok var forsvarsviljen stor. Den første årsberetningen etter krigen viser hele 1300 skyttere. Lagets økonomi var god, for et så høyt medlemstall gav et betydelig statsbidrag. Man hadde også fått et ekstraordinært tilskudd fra staten i tillegg til at restbeløpet på krigsskadeerstatningen ble utbetalt. Man hadde også fått fullt erstatningsoppgjør for hus og løsøre som gikk tapt i brannen.

I årene etter krigen ble skytterhuset utvidet. Blant annet ble det bygget en egen vaktmesterleilighet, og man fikk tidlig på 50-tallet installert vannklosetter.

Bildet er fra 1925 og viser skytterhuset med standplass like i forkant av huset.

Bildet fra Landsskytterstevnet i 1926 viser standplass for skyting på 800 meter.

I 1961 feiret laget sitt 100 års jubileum, og i den anledning ble det holdt en stor fest på Fløirestauranten. Laget fikk en rekke gaver, og grunneier Øvsttun proklamerte at leieavtalen kunne ansees forlenget med nye 25 år fra 1971. Det ble imidlertid ikke opprettet noen skriftlig kontrakt, og selv om man i 1961 trodde at banesituasjonen var avklart helt frem til 1996, så skulle det senere vise seg at dette ikke var tilfelle.

Stadig økt boligbygging i området skapte en rekke problemer. Overfor Fana kommune ble det presisert at banen var en sentralbane, og at en innskrenket bruk eller i verste fall en nedleggelse ville føre til at kommunen uten omkostninger for laget måtte anlegge en ny skytebane. Heller ikke støyplagene eller forstyrrelser av helligdagsfreden som naboene i de nyinnflyttede boligene ville oppleve, kunne skytterlaget ta ansvaret for.

Også Bergen Nordre Skytterlag opplevde problemer på sin bane ved Stemmemyren. Boligbyggingen var kommet så tett inn på banen at den ble nedlagt tidlig på 60-tallet. Bergen Nordre Skytterlag inngikk derfor avtale med Bergen Skytterlag om å få flytte sin aktivitet til Øvsttunbanen.

I 1983 tilspisset banesituasjonen seg. Til tross for forsikringene fra grunneierne om ny 25 års kontrakt fra 1971, fikk styret brev fra grunneier Øvsttun om oppsigelse av leieforholdet. Et ekstraordinært årsmøte ble avholdt om saken, og man besluttet at man skulle

Bildet viser hvordan Skytterhuset på Øvsttun ble seende ut etter krigen, med en stor sal i første etasje og kontorer samt vaktmesterleilighet i andre etasje. I kjelleren var det foruten våpensafer også en 15 meters skytebane.

utrede forskjellige alternative plasseringer for en fremtidig bane. En del mulige plasseringer ble vurdert uten at man kom frem til noen konkrete forslag.

I 1985 var Bergen Tomteselskap blitt motpart i saken. En vurdering fra skytterlagets advokat konkluderte med at man i beste fall kunne håpe på å få erstatning for skytterhuset, samt å slippe omkostningene ved opprydningen av baneområdet! Til tross for de dystre fremtidsutsiktene opprettholdt laget likevel et høyt aktivitetsnivå. Blant annet var laget i 1985 medarrangør av Hordastevnene både i baneskyting og i feltskyting, og det ble sammen med Bergen Nordre arrangert et stort 100 års jubileumsstevne for Bergen Skyttersamlag på Øvsttunbanen.

I 1986 feiret Bergen Skytterlag sitt 125 års jubileum. Dette ble markert med et jubileumsstevne som samlet 250 skyttere. Dette ble det siste stevnet som ble avviklet på Øvsttun.

I løpet av 1986 ble Øvsttunbanens skjebne avklart, og sesongen 1987 skulle bli den siste. Noen alternativ bane virket det ikke mulig å realisere, så Bergen Skytterlag tok derfor kontakt med Laksevåg skytterlag om et mulig leieforhold. Laksevåg skytterlag som hadde sin bane ved Løvstakken så positivt på dette, og leieavtale ble inngått fra og med 1988. Leieforholdet ble opprettholdt til 1991, da skytterlagene slo seg sammen under navnet Bergen Skytterlag.

Selv om skytebanen ble lagt ned i 1987, ble skytterhuset stående. Dette var blitt solgt til Bergen Tomteselskap, men skytterlaget fikk disponere kjelleren til 15 meters skyting. I mange år etter nedleggelsen var det aktivitet her, men for et par år siden måtte skytterlaget også flytte fra disse lokalene.

Geir Inge Nedrebø:
Landsskytterstevnene i Bergen

Bergen Skytterlag flyttet sin virksomhet til Øvsttun i 1896, og allerede i 1898 hadde laget tatt på seg å arrangere Landsskytterstevnet. Stevnet samlet ca. 350 skyttere, omtrent like mange som det hadde vært med i Helldal i 1890. Vi har ikke programheftet fra dette stevnet, men vet at selve mesterskapsprogrammet bestod av grunnlag på 400 meter (3 stå, 3 kne og 4 liggende) mot 1/1 figur. Deretter skjøt de 50 beste et nytt grunnlag, denne gang mot 1/2 figur på 200 meter. De 25 beste skjøt så til slutt mot 2 helfigurer på 600 meter 4 stående, 3 knestående og 3 liggende skudd. De 10 beste fikk mesterskapsmedalje og alle de 50 beste ble premiert. Vinner ble Nils D. Drange fra Os med 23 poeng. Han fikk riktignok ikke kongepokal, og heller ikke skytterkongetittel. De første årene var det bare satt opp kongepokal enkelte år, som i 1897. Og skytterkongetittelen er ikke nevnt før i 1904. Men uansett så hører Nils D. Drange med i rekken av skytterkonger, og var den eneste fra Hordaland Skyttersamlag inntil 1988 da Ove Vik ble skytterkonge.

I et telegram til Norges Skyttertidende ble det begeistret meddelt:

«*Landsskytterfesten er alldeles vellykket. Henimot 400 skyttere. Arrangementet, ledelsen, banen utmerket. Festveir, livlig skydning. I figurskydning var Kragriflen dominerende og vakte megen interesse. Bergens samlag gav middag for fællesstyret i gaar aften, minderik for deltagerne.*»

Ti år etter, i 1908, ble det på nytt arrangert Landsskytterstevne i Bergen. Som i 1898 tok Bergen eneansvaret for stevnet. I løpet av høsten 1907 ble komiteer valgt og banen utbedret. Stevnet ble avviklet 26.-28. juni. Som i 1898 var det en rekke forskjellige skytninger, men mesterskapsskytingen var som følger.

- **Skytn. 4** Alle klasser, 10 skud 400 meter i 1 ½ minutt mot 1/3 tredelt gruppe figur. Valgfri militær anlægsstilling, fyldt magasin, latt og sikret gevær.

- **Skytn. 14 Mesterskapsskytning.** Minst 10 pct. av de bedste skyttere i skytning 4 skyter indtil 10 skud på 400 meter mot 1/3 tredelt gruppe figur. Skytetid 1 minutt.

- Minst 25 av dem som staar bedst i skytn. 4 og 14 skyter atter 10 skud på samme skive på 1 minutt.

Martinus Skarkerud fra Gjøvik & Brusveen skytterlag ble skytterkonge etter omskyting mot Bergens Magnus Langhammer (1876-1964). Vinnersummen ble 74 poeng. Langhammer ville i dag fått tittelen skytterprins. De 10 beste fikk medalje, dog slik at den som hadde medalje fra før fikk mesterskapsstjerne. Karl Nilsen Sr, lagets legendariske banemester, fikk mester-

Plakat med medlemmene i hovedkomiteen for Landsskytterstevnet 1908.

skapsmedaljen på dette stevnet.

Stevnet, som samlet 440 skyttere, gikk som i 1898 i svært vakkert vær, og ble på samme måte karakterisert som vellykket.

Det gikk 13 år til neste Landsskytterstevne på Øvsttun. Stevnet ble arrangert 1.-3. juli 1921 og det deltok 763 skyttere. Mens stevnene i 1898 og 1908 var arrangert av Bergen Skytterlag alene, ble stevnet i 1921 et samarbeid innenfor samlaget.

Programheftet for stevnet i 1921 er bevart og på neste side gjengir vi skyteprogrammet.

Som for stevnene i 1898 og 1908 var også stevnet i 1921 begunstiget med et strålende sommervær, og man høstet mange lovord for så vel stevnet som festmiddagen som ble arrangert. Franke Onsrud fra Oslo Østre ble konge dette året med 83 poeng. Han sikret seg også Stangmedaljen, noe som var en særdeles god prestasjon av en linksskytter.

I 1926 var det igjen Bergen skyttersamlag sin tur til å arrangere Landsskytterstevnet. Mesterskapsprogrammet var det samme som i 1921. Stevnet gikk i dagene 2.-4. juli og samlet 626 skyttere. Nok en gang var det et strålende sommervær under stevnet, og stevnet ble på alle måter særdeles vellykket. Organisasjonens formann politimester Olsen, varaformann Frisch, kontorsjef Hoff samt redaktør Enger meddelte som følger: «Bergenserne er ikke bare landets flinkeste festarrangører, de er i allefall hvad skyttersaken angår – fagfolk av rang».

Skiv. No	Klasse	Præmieskud	Ant. Skud	Hold	Skive
1	1	2	3	200	Normal
2	1	—	6	200	—"—
3	1	—	10	200	½ Fig.
4	2	2	3	400	Normal
5	2	—	6	400	—"—
6	2	—	10	400	½ Gr. Fig.
7	3	2	3	600	Normal
8	3	—	6	600	—"—
9	3	—	10	600	½ Gr. Fig.
10	Alle	2	10	400	—"—
11	—	—	Flest mulig	2 skjendte	½ Fig.
12	—	2	3 3-Sk.	200	Normal
13	— *)	2	5 Sk.	600	—"—
14	—	2	2 3-Sk.	800	—"—
15	Samlegrsk.	2	10	200	—"—
16	Mesterskb.	1	10	400	½ Gr. Fig.
17	Alle**)	2	10	200	Selvsøgende Enkelt Skive

ALMINDELIGE

1. Indmeldingen maa ske inden 1. Juni. Med Indmeldingen maa følge Indskud for de Skytninger, hvori man vil delta saaer Kr. 5.00 for Præmieskuddenes.
2. Skytningen foregaar med Gevær av Armeets Model og Artisk. Tykkers Løp er saaledes ikke tilladt. Skytningsplanenet følgers.
3. Efter Indmeldingsfristens Udløb tilsendes Deltagerne, hvorefter Skytterne faar tilsendt Kort med Underretning om Tiden, naar hun skal skyte.
4. Al Skytning foregaar i Ligg. Med Hensyn til Tiden henvises til Programmet.
5. Til Skytning 18 ellers 10. 10 Præmier ellers mindst 50 Mand av de bedste i Skytning 10. 15 nærmere bestemt Antal av de bedste i Skytning 10 og 10 skytter som tjener Skytning 18. De 10 bedste faar gyldt Medaljer. Hva Medaljer for, samt Skytter og Medaljer gaar til næste Mand. De bedste faar Kongepræmier og blir Aarets „Skytterkonge".
6. I Skytning 19 blir 3 Præmierækker — av for hver Stilling. Ingen kan ha Præmie i mere end en Række.
7. I Skytning 13 præmieres 1 Klasse særskilt.
8. I Samlegrskytningen efter Søndag med inklid 800 Medlemmer 5 Repræsentanter, 400 til 1900 4 og over 1200 5 Repræsentanter.

*) 15. Begrænset Pkt 1. — **) Hvadfor Gennemsnittet Præmier

Skytteskud	Stilling	Anmerkning	Indskud
—	Fri	For hvert Skud	2.00
2 Min.	3 knæ, 3 ligg.	Træfpunkt	3.00
1 M. for Serien	3 st., 3 kn., 4 ligg.	Ingen	3.00
—	Fri	For hvert Skud	3.00
2 Min.	3 knæ, 3 ligg.	Træfpunkt	4.00
1 M. for Serien	3 st., 3 kn., 4 ligg.	Ingen	4.00
—	Fri	For hvert Skud	3.00
2 Min.	3 knæ, 3 ligg.	Træfpunkt	5.00
1½ M. for Serien	3 knæ, 3 ligg.	Ingen	5.00
2 Min.	3 st., 3 knæ, 4 ligg.	—"—	3.00
½ M. hvert Hold	Fri	Selvsøgende	3.00
1 M. for Serien	1 Sk. st., 1 kn., 1 ligg.	Efter hver Serie	3.00
1½ Min.	Fri	Ingen	3.00
—	Fri	For hvert Skud	3.00
1 M. for Serien	3 st., 3 knæ, 4 ligg.	For hver Serie	10.00
1 Min.	Fri	Ingen	Intet
2 Min.	3 st., 3 knæ, 4 ligg.		5.00

REGLER.

9. Skytningen foregaar mellem 9 Fm. og 6 Aften med 1 Time Middag.
10. Skytterne skal ha Gevær og Patroner lige saar han henvender sig til Skytning. Uaadig Ophold av Skytningen vil ha Bortvisning til Følge.
11. Naar en Skytter har skudt skal Geværet henvises til Visitation — saaprint Skinstykke og fuldet Magazin.
12. Skytten faar Skud ved ellers Programmet, saaaa et tilsvarende Antal av de bedste Skud.
13. Paa Skytepladsen øyes ophøldes med Ro og Orden. Uforsigtig Omgang med Skytevaaben vil medføre Bortvisning.
14. Paa 600 Meter (Skytning 13) skyves paa Standpladsen, ellers foregaar al Skuddelskytning i Skytningsrenn.
15. Ingen kan mere end 1 Gevær/mere i de paa det officielle Program opnævnte Skytninger og behøver ikke hun ingen Skytter kan mere end en Pr. i Sæsonskytningen.
16. Det til ovenfor Præmiernes Indbetalder.

Etter fullt hus i den avgjørende finaleserien ble Ottar Ødegaard fra Oslo Skytterlag skytterkonge med 86 poeng.

Neste gang det ble arrangert Landsskytterstevne i Bergen var i dagene 3.-5. juli 1936. Det var nok en gang Bergen skyttersamlag som var ansvarlig for avviklingen, og nok en gang ble stevnet vellykket. Denne gang deltok 672 skyttere. Blant alle taler og heder under festmiddagen den 2. juli utbrakte kontorsjef Hoff ved Skytterkontoret en skål for «banemestrenes banemester gamle Kalle». Dette var Karl Nilsen sr som hadde vært banemester under alle stevnene siden 1908, og som utvilsomt bidro sterkt til at disse stevnene ble en suksess. Han ble ved denne anledningen dekorert med en ekstraordinær fortjenstmedalje fra Skytterorganisasjonen.

Det spesielle med Landsskytterstevnet i 1936 var at hele fire skyttere hadde 143 poeng etter den ordinære skytingen. Dermed måtte det omskyting til. Etter første omskyting sto Oscar Espelund og Fredrik Nilsen likt, og omskyting nummer to måtte til. Den gikk Espelund seirende ut av. Med til historien hører det at ved en glipp fra sekretariatet ble Espelund utropt til skytterkonge allerede etter den første omskytingen. Heldigvis vant han den påfølgende omskytingen. I 1936 foregikk skytingen på 5-delt skive, noe som forklarer poengsummen (max. 150 poeng). Selve mesterskapsskytingen foregikk på 400 meter og på figurskiver. Mens man nå utelukkende bruker normalskiver, foregikk mye av skytingen før på figurskiver. Som en kuriositet tar vi med bildet av en slik

skive, eller rettere sagt en løsblink til en slik skive. Riktignok nok er dette en 10-delt skive som ble tatt i bruk fra 1937, men vi tipper at den 5-delte skiven ikke så særlig annerledes ut.

1685 skyttere deltok under Landsskytterstevnet i 1957 som ble avviklet i dagene 23. – 28. juli. Dette var mer enn 1000 skyttere mer enn ved stevnet i 1936. Som ved de foregående stevnene var det også denne gang pent vær. Det må sies at det å kunne arrangere 6 Landsskytterstevner i Bergen i perioden 1898 – 1957 med strålende sommervær alle gangene setter ryktet til regnværsbyen i Bergen i fare!

Dette var for øvrig første gang man skjøt det nye 35 skudds mesterskapsprogrammet. Man skjøt nå på 1 ½ meters normal skive på 300 meter (og 1 meters skive på 100 meter). Med unntak av at man den gang skjøt i en annen rekkefølge på klassen (5 ligg – 5 kne – 5 stå), og hadde kortere tid både på grunnlag og omgang, er programmet det samme i dag.

Sett fra Bergen skyttersamlag ble stevnet sportslig sett svært vellykket i og med at Stanley Kvamme fra Bergen Nordre ble skytterkonge for andre gang. Vinnersummen var 327 poeng.

For første og eneste gang ble klasseskytingen og grunnlagsskytingen delt mellom to baner. Grunnlagsskytingen foregikk på Ulven, mens all annen baneskyting foregikk på Øvsttun. Dette var nok ikke ideelt, men var et resultat av at banekapasiteten på Øvsttun ikke var tilstrekkelig.

Som arrangører hadde bergenserne fått mye ros for sin gjennomføring av landsskytterstevnene. Stevnet i 1957 ble unntaket. Skytterne måtte stadig vente lenge, og resultatservicen var meget slett. Fra pressens hold ble det uttalt at dette var det dårligste stevnet som var gjennomført på årtier. Adresseavisen la ikke fingrene mellom i sin omtale av arrangørene, «Så håper vi flest mulig er pensjonert neste gang Bergen står som arrangør av et Landsskytterstevne»! Journalisten fikk viljen sin. Det ble det siste Landsskytterstevnet på Øvsttun, og Bergen Skytterlag har heller aldri siden vært medarrangør til noe landsskytterstevne.

Noter

Mye av stoffet her er hentet fra «Bergen Skyttersamlag 1885 – 1985» ved Bjørn Larsen og «Norges Skytterkonger» av Per Jorsett.

Martin A. E. Andersen

Skoleskyting

Barn og unge som vokste opp i 1930-årenes Bergen var ikke ukjente med begrepet krig. Foreldrene hadde opplevd den første verdenskrigen i årene 1914 – 18, og i atskillige familier hadde en vært direkte berørt av krigen gjennom knapphet på mat og nødvendige forbruksvarer, og ved krigsforlis, der mange sjøfolk hadde omkommet på norske skip som ble torpedert og senket i internasjonalt farvann.

Likevel hadde vel vi som vokste opp den gangen en noe romantisk oppfattelse av krigen. Da den internasjonale domstolen i Haag 5. april 1932 avsa dom til fordel for Danmark i Norges forsøk på å få suverenitet over deler av Grønland ved å okkupere Øst-Grønland, hendte det rett som det var at det ble lokale «gatekriger» mellom «dansker og nordmenn», selv om det oftest var svært vanskelig å få noen av guttene til å stille opp i krigen som dansker. Noe liknende skjedde midt i 30-årene, da italienerne startet sin erobring av Etiopia. Men også her var det vanskelig å rekruttere nok «italienere», inntil noen tok den jobben for at krigsleken kunne komme i gang. På den tiden viste Eldorado kino stadig ulike westernfilmer, og ikke minst filmserien om «Den siste mohikaner» inspirerte smågutter til å lage lokale oppgjør mellom «indianere og hvite» i strøkene der guttene bodde, og der de gjerne hadde sine faste områder for litt voldsom og krigersk lek.

Det romantiserte inntrykket av krig forandret seg etter hvert som den spanske borgerkrigen utviklet seg i årene frem til sommeren 1939, og ikke minst bombingen av Guernica i april 1937 åpnet øynene på både unge og voksne at en virkelig krig var noe annet enn å storme frem fra et gatehjørne og rope «piff-paff». Samtidig ble det også klarere for de fleste at i en krig var det oftest tale om en aggressiv part, som måtte stoppes eller fratas lysten til å gå til angrep. I slutten av 1930-årene var det vel nettopp denne oppfatningen som stimulerte interessen hos folk flest for vårt nasjonale forsvar: Også i Norge måtte vi forberede oss på å være villige til å yte motstand mot en aggressiv part, for da ville en mulig fiende betenke seg vel og lenge, og høyst sannsynlig la være å gå til angrep på landet vårt, trodde vi.

Den skisserte utviklingen i siste delen av 1930-årene ble en del av rammen rundt personlig vekst og skolegang for oss som nærmet oss til å bli blant de aller siste som begynte på den tradisjonelle middelskolen med røtter helt fra 1869, før den ble erstattet av den nye og mer «moderne» realskolen sist i 1930-årene.

Jeg gikk på middelskolen i en ren gutteklasse på Sydneshaugen skole i

årene 1936-39, og de fleste guttene både i middelskolen og i gymnasklassene der hadde daværende kaptein Mons Haukeland som lærer i faget gymnastikk. Betegnelsen kroppsøving var ennå ikke tatt i bruk, og timene i gymnastikk startet med oppvarming ved marsjering og løp rundt i gymnastikksalen, etterfulgt av tradisjonell linjegymnastikk, hvor elevene stod på geledd i salen og på lærerens kommando utførte ulike øvelser med strekk og bøy og tøy av armer, ben og hele kroppen. Kaptein Haukeland ledet det hele med høy stemme og klar kommando. Selv hadde han kastet jakken og gav muntlig instruksjon til øvelsene på linje, som ganske raskt gikk over til gruppevise øvelser i hopp, balanse, armgang og klatring i tau. Ved timens slutt anbefalte han varm og kald dusj, men da det forutsatte at guttene hadde med håndkle hjemmefra, var det heller få som fulgte hans gode råd.

Kaptein Haukeland var meget bestemt og krevende, men han gikk aldri over streken og forlangte mer enn han så hva den enkelte kunne mestre. Det var alltid system, ro og full oppslutning i timene hans, også når vi var utendørs og spilte håndball på grusbanen på nordsiden av skolen (Vinjes gate). Kapteinen underviste også på 4. divisjons underoffiserskole på Sverresborg, så iblant kunne vi i et friminutt se han komme med raske og faste skritt forbi Johanneskirken i retning av den spesielle og avlåste hovedinngang til skolen, som var forbeholdt skolens personale, og ikke dens elever eller andre ansatte.

Når jeg nevner så mye om Mons Haukeland, er det fordi han var en uvanlig høyt respektert og godt likt lærer blant guttene i alderen 14 – 20 år, som var elever i Sydneshaugen skoles middelskole- og gymnasklasser. Arbeidet i hans timer var målrettet, klart ledet og tok rimelige hensyn til den enkelte elevens fysiske muligheter, uten at noen følte seg utenfor eller mindre respektert av den grunn. Gymnastikk i hans timer ble meningsfull og krevende og inspirerte de fleste til å yte sitt beste, ikke for å tilfredsstille læreren, men for å få det beste personlige utbytte av timene.

Den offisielle hovedinngangen til Sydneshaugen skole lå i bygningens nord-østlige hjørne. Den var permanent avlåst og forbeholdt lærerne når de kom til skolen og når de gikk hjem, enten de hadde tittel av lektor, adjunkt eller lærer. Skolen var tegnet av byarkitekt Kaspar Hassel, som for øvrig hadde sin private bolig bare noen skritt rett over gaten fra hovedinngangen.

Inne i den lett pompøse inngangshallen fra Ivar Åsens gate var det montert flere glasskap, hvor bl. a. en gruppe Krag-Jørgensen geværer var utstilt. Når en var kommet litt opp i klassetrinnet i middelskolen eller gikk i gymnaset, fikk elevene tilbud fra kaptein Haukeland om å delta på skoleskyting med disse geværene på Bergen Skytterlag sin bane på Slåtthaug i Fana. Skoleskytingen ble lagt til en av de få dagene det var «månedslov», eller til en ettermiddag på våren i den

lyseste årstiden, slik at den ordinære skolegangen ikke skulle bli forsømt. Noen utvalgte av de eldre elevene kunne få utlevert et Krag-Jørgensen gevær til oppbevaring hjemme, for neste dag å ta det med til skoleskytingen på Slåtthaug, som lå vel et kvarters gange litt sør for Nesttun stasjon.

Skoleskytingen var et helt frivillig tilbud til elevene, og bare et mindretall av elevene tok imot tilbudet. Personlig deltok jeg på skoleskytingen da jeg gikk i de to øverste trinn i middelskolen, og vi ordnet selv med togreise til Nesttun og marsj videre til skytebanen på Slåtthaug. Det hele var naturligvis organisert slik at vi reiste med samme tog og at det for sikkerhets skyld var en lokalkjent eldre elev med, som kunne lede vandringen frem til banen. Togbilletten betalte vi selv, og vi hadde litt niste med, slik at vi kunne bruke dagen fullt ut til alle aktivitetene som skulle foregå på skytebanen. Den gang var det på ingen måter aktuelt at ungdommer hadde egne penger til å kjøpe boller og brus under veis, og skulle du kjøpe melk, måtte du ha eget spann med til den.

Vel fremme ble det våpeninstruksjon og tørrtrening med lading og sikte, informasjon om avstand, målskiver og systemet for målanvisning, og så ble det skyting, både liggende og på kne. Våpenpuss og rydding på standplass og i anvisergrav slapp vi heller ikke unna, slik at vi fikk stifte bekjentskap med de mest grunnleggende aktivitetene på en skytebane og ved organiserte skyteøvelser. Så vidt jeg husker, var det som regel en mann til stede på skytebanen i tillegg til kaptein Haukeland, som ellers hadde god hjelp fra noen eldre interesserte elever fra gymnasklassene. Om ammunisjonen kom fra skytterlagshuset på Slåtthaug eller om den var brakt med fra Bergen, har jeg ingen formening om. Den var i alle fall på plass når vi trengte den.

Hvorfor noen elever tok imot tilbudet om å delta på skoleskytingen, mens andre lot være, kan ha flere årsaker. Vi kan slett ikke se bort fra at utgiftene til togbilletten frem og tilbake fra Bergen til Nesttun kan ha hindret enkelte i å delta, da økonomien i mange familier den gang ikke tillot ekstrautgifter, selv om de tilsynelatende kunne være relativt små. For mitt vedkommende ble aktiv deltakelse en grei sak, bl. a. fordi mine foreldre var positive til skoleskytingen av flere grunner. Min far hadde deltatt i nøytralitetsvakten under 1. verdenskrig i flere omganger, og i en tid med stor mangel på lavere befal bl. a. fått «lynkurs» som troppsbefal. På veggen i entreen hjemme hang sabel og langbajonett i kryss på veggen over et hjortegevir, og tiden i Ulven leir og ved Skarvøy og Skjelanger fort hadde tydeligvis gitt vinterkalde opplevelser og positive minner. Selv hadde jeg gått 6 år i buekorps og deltatt i merkeskyting med salongrifle på søndagsutmarsjene til Bønes og Sædalen. Så deltaking på skoleskytingen ble ingen brå overgang til håndtering av skytevåpen, lyden av skarpe smell og lysten til å treffe blinken.

Den gang vi i førkrigsårene deltok i skoleskytingen, reflekterte jeg ikke over hvilke meninger det øvrige undervisningspersonalet på Sydneshaugen skole kunne ha om kaptein Haukelands engasjement av elever i aktiviteter utenom den ordinære skolegangen. Men etter mange års egen virksomhet innen ulike nivåer av utdanningssektoren, antar jeg at meningene om organiseringen av skoleskyting kan ha vært delte. Sydneshaugen skole hadde et stort personale, og mange av de ansatte var aktive i samfunnet utenom skolen og i politikken, og de hadde ulike ståsted for sine meninger. Som eksempel kan nevnes at skolens rektor, Asbjørn Stensaker (H), var ordfører i Bergen og samtidig stortingsmann fra Bergen, en kombinasjon som var mulig da Stortinget før krigen satt sammen i en langt kortere periode hvert år enn hva tilfelle er i våre dager. Skolens vaktmester, Gunnar Bakke (A), var også stortingsmann, og skolens sekretær, Ingvald Garbo, var politisk spaltist i en av byens dagsaviser. Han ble for øvrig arrestert av tyskerne under okkupasjonen, dømt til døden og henrettet i Bergen 22. nov. 1941. I personalet var også sogneprest Karl

Minnesteinen over general Mons Olai Haukeland (1892-1983). Relief av Andreas Hauge, avduket 1988.

Marthinussen (senere biskop i Stavanger), lektor Kjell Aabrek (senere formann i Bergen skolestyre og mangeårig statssekretær ved statsministerens kontor), sanglærer Lars Søraas d.y. (blant lærerne som i 1942 havnet i straffeleir i Kirkenes) og lektorene Eek Larsen og Valeur, som begge havnet i tyske konsentrasjonsleire og døde der.

Hva kaptein Haukeland videre angår, så meldte han seg til tjeneste 9. april 1940 da 2. verdenskrig kom til Norge, og han deltok bl. a. i kampene i Valdres. Fra høsten 1940 var han tilbake som lærer ved Sydneshaugen skole, samtidig som han ble sentral i organiseringen av hemmelige militære grupper i Bergensområdet og etter hvert over hele Vestlandet. Virksomheten hans ble oppdaget, og han ble arrestert natt til 17. mai 1943 og havnet i tysk konsentrasjonsleir til krigen sluttet i mai 1945. Etter relativt kort tid ble han utnevnt til oberst og regimentssjef, men alt i 1946 ble han generalinspektør for Heimevernet og i 1954 forfremmet til generalmajor.

En støtte til minne om «kaptein» Haukelands store innsats under siste krig er reist i parkområdet like sør for Johanneskirken, ikke langt fra gamle Sydneshaugen skole, der han preget mannlig ungdom i mange år gjennom sin undervisning i gymnastikk og ved sin organisering av skoleskyting for interesserte elever.

Geir Inge Nedrebø:
Skytterkongen Olav Mo

Det frivillige Skyttervesen ble opprettet i 1893[1], og fra dette året av ble det arrangert Landsskytterstevner. Verken kongepokal eller skytterkongetittel ble utdelt til vinneren ved de første Landsskytterstevnene, men etter hvert ble vinneren tildelt kongepokal og begrepet skytterkonge ble også innarbeidet.

I 1890 ble Folkevæbningens Landsfest arrangert av Bergen Skytterlag på skytebanen i Helldal med 336 deltagere. Hjemmelagets K. Nordvik vant konkurransen og ble tildelt hovedpremien, et sølvkrus skjenket av Bergen Kommune. Men noen skytterkongetittel fikk han ikke.

Olav Mo sammen med et knippe Bergensskyttere og en av hans fuglehunder.

Den eneste virkelige skytterkongen fra Bergen Skytterlag[2], er Olav Mo, som vant i 1924. Dette året ble Landsskytterstevnet arrangert i Oslo med ca. 1.500 deltagere. Olav Mo viste seg å være suveren og vant med rekordsummen 86 poeng, hele 3 poeng foran nr. 2. Poengsummen er blitt stående som den høyeste som noen gang er oppnådd med åpent sikte på et Landsskytterstevne.

Olav Mo var født i Øystese i Hardanger i 1893, og var medlem av Øystese skytterlag fram til 1922. Da fikk han jobb som smedlærer på Stend jordbruksskole, og meldte overgang til Bergen Skytterlag.

Han var 31 år gammel da han ble konge, og han fikk mesterskapsmedaljen sammen med skytterkongetittelen. Mesterskapsstjernen sikret han seg under Landsskytterstevnet i Stavanger i 1928. Under Landsskytterstevnet i 1921 i Bergen satte han landsrekord på 800 meter med 29 poeng. Ved samme stevne var han med i omskyting om Stangmedaljen. Han var flere ganger nær ved å vinne denne meget prestisjetunge premien.

I tillegg til skytterkongetittelen vant Olav Mo tre samlagsmesterskap for

Bildet er tatt under Landsskytterstevnet i 1958. Fra venstre står den legendariske banemesteren Karl Nilsen, P Frotveit fra Fana, Olav Mo og den 83 år gamle Anders Legland fra Bergen Nordre. Alle fire deltok på stevnet.

Bildet t.h. viser 7 skytterkonger. Bildet er tatt i 1968 under DFS' 75 års jubileum.
Stående fra venstre Gudmund Håbesland (1960), Lorents Sklet (1966), Stanley Kvamme (1953, 1957) og Magne Landrø (1961, 1976, 1981).
Sittende fra venstre Kjell Skøien (1956, 1962), Olav Mo (1924) og Kåre Enerud (1938).

Bergen, i 1929, 1938 og i 1948. Han var 55 år gammel da han vant det siste.

Vi har dessverre ikke komplett oversikt over alle lagsmesterskapene Olav Mo vant, men av den ufullstendige oversikten fremgår det at Olav Mo var lagsmester i 1939 og i 1950. I tillegg vant han en rekke pokaler innen laget, og han var med på å vinne mange vandrepokaler for laget.

Olav Mo's premier. Kongepokalen fra Håkon den syvende står i midten på øverste hylle.

Olav Mos skytterkarriere strakte seg over mange år, og han hadde ikke så rent lite å slekte på, for faren Ole O. Mo var en usedvanlig god skytter som hadde gjort det svært godt ved flere Landsskytterstevner. Allerede som smågutt var han med faren på skytebanen, og han ble aktiv skytter i 1907. Mens han gikk for presten i 1908 måtte han be seg fri fra en lesedag fordi han skulle til Bergen på Landsskytterstevnet. Presten var velvillig innstilt, så Olav fikk reise på stevnet. Reisebudsjettet var på 5 kroner, men han kom hjem igjen med 25 kroner i premier, så reisen hadde vært meget lønnsom. Opp gjennom årene deltok han på en rekke Landsskytterstevner og andre større stevner, og sikret seg en rekke gjeve premier. Så sent som i 1970 deltok han i søsterlagsskytingen.

Olav Mo var meget interessert i skyttersporten, og det var ikke kun sine egne resultater som opptok ham. På sine eldre dager pleide han og barnebarnet Trygve alltid å følge ivrig med på sendingene fra Landsskytterstevnet. Særlig gjevt var det da Jon Klyve ble skytterkonge i 1969. Jon Klyve var oppvokst i Fyksesund og var dermed sambygding med Olav Mo.

Premiesamlingen skjenket Olav Mo til Øystese skytterlag, og den befinner seg nå i banken i Øystese.

Også på det administrative plan gjorde han seg gjeldende og satt i en årrekke i styret som banemester. Han var banemester både under krigen og i årene etter krigen da banen måtte bygges opp igjen etter tyskernes herjinger. Skytterhuset var brent ned, og vollene var skutt i stykker med kanon, så det var nok å ta fatt i for

Det øverste bildet viser Olav Mo på skytebanen med Steyr Kragen fra 1897, og det nederste sønnesønnen Trygve Mo med våpenet som han arvet.
Som bildet viser er våpenet i god stand, og det er nok fortsatt mulig å treffe blinken med det!

banemesteren.

Olav Mo var smed som sin far, og hadde sitt arbeidssted ved Jordbruksskolen på Stend som lærer i smedfaget. Så lenge han var ansatt på jordbruksskolen bodde han i en tjenestebolig nær skolen. Ved siden av å være dyktig skytter var Olav Mo også en ivrig jeger og friluftsmann. Han hadde i alle år fuglehunder, og på Stend drev han hunde-

kennel. Her tok han seg av hundene til en rekke kjente bergensere, og noen av disse var også gode jaktkamerater. Blant disse var skipsreder Østervold i Star Shipping, som påskjønnet Olav Mo og konen med ikke mindre enn to jordomseilinger. Olav Mo ble boende på Stend til han pensjonerte seg i 1960. Deretter flyttet han sammen med sin kone Borghild til Titlestad, et par kilometer fra Stend. De flyttet inn i generasjonsboligen han hadde fått bygd sammen med sønnen Erling i 1954. Der ble han boende til han døde i 1977.

For sin innsats for laget ble Mo i 1951 hedret med lagets fortjenstmedalje og ved 100 års jubileet i 1961 ble han utnevnt til æresmedlem. I 1951 ble han også utnevnt til æresmedlem i Bergen Skyttersamlag.

Det er ikke tvil om at det å være medlem av styret i disse årene var en meget krevende oppgave, men det var nok mye moro også. Og i den anledning må vi ta med en god historie fra årsmøtet i 1950. Bergen Skytterlag hadde en del markante og til dels kverulerende medlemmer, så diskusjonene på årsmøtene kunne trekke ut i det vide og det brede. Det gikk så langt at nestformannen Hartvedt i irritasjon uttalte at formannen burde hatt en klubbe, slik at han kunne klubbe ned de endeløse innleggene. Moe tilbød seg da resolutt å lage en slik klubbe. Da kom det imidlertid en innvending fra sekretæren Wiese om at med kjennskap til Moe sitt yrke så ble vel denne klubben laget av massivt jern, og det ville formodentlig være nødvendig med bæreløyve for å bruke den. For ordens skyld må vi nevne at skytterlaget fikk i gave en formannsklubbe ved 100 års jubileumsfesten i 1961. Den var riktignok ikke av jern, men har vært god å ha, og er fortsatt i bruk på alle årsmøter.

Krag-Jørgensen geværet kom i salg i 1895. Noen av geværene ble produsert av Steyr i Østerike. Disse geværene fikk ord på seg å være av særdeles god kvalitet. Allerede i 1897 hadde Ole O. Mo skaffet seg et slikt våpen. Etter hvert overtok sønnen våpenet og brukte det gjennom hele karrieren. På forrige side er det bilder av våpenet.

Noter:

1. Denne artikkelen henter en del opplysninger fra Per Jorsets «Norske Skytterkonger» og fra Øystese skytterlags 100 års jubileums historie. Dessuten har Trygve Mo bidratt med både bilder og stoff.
2. Den meget kjente Laksevågsskytteren Thormod Næs ble skytterkonge hele to ganger i sin karriere, noe som er behørig omtalt i Laksevåg Skytterlags 50 års jubileumshistorie. Laksevåg skytterlag og Bergen skytterlag ble slått sammen i 1991, men som følge av at denne beretningen følger historien til det opprinnelige Bergen Skytterlag omtales ikke Thormod Næs her.

Geir Inge Nedrebø:
Johannes Brochmann

Johs. Brochmann var født i Rødenes 3. februar 1886. Han vokste opp i en prestefamilie, og var en yngre bror av samfunnskritikeren, politikeren og filosofen Bertram Dybwad Brochmann (1881-1956).

Moren døde da Johs. var 6 år gammel. Men det er åpenbart at faren, sogneprest Jørgen Brochmann, tok seg godt av barna. Og interessen for friluftsliv og skyting fikk han nok derfra. I 1894 flyttet familien til Kristiansand.

Han må ha hatt «lopper i blodet» for allerede 15 år gammel avsluttet han skolegangen og reiste til sjøs. 17 år gammel tok han styrmannsskolen og seilte så i ytterligere et halvt år. Men deretter gjenopptok han skolegangen, og fullførte middelskolen. Han tok artium i 1908, og i 1910 tok han avgangseksamen ved den kommunale handelsskolen i Stavanger.

Johs. Brochmann var en dyktig skytter, men hans prestasjoner var ikke av en slik karakter at han normalt ville fått en egen omtale her, men det som var spesielt med Johs. Brochmann var at han skrev utførlige skytedagbøker. Det ble til sammen tre bøker med over 500 sider om alle hendelsene på skytebanen, små som store.

Fra 1910 og i de neste 10 årene hadde han en rekke stillinger i Stavanger som bokholder, men 1. august 1920 flyttet han til Bergen for å ta stillingen som hovedbokholder i Det Bergenske Dampskibsselskap. Noen år etter begynte hans aktive skytterkarriere som medlem av Bergen Skytterlag, og det er denne tiden han dokumenterer i sine dagbøker.

Adskillig tidligere, like etter århundreskiftet hadde både han og broren Christer fått hvert sitt Krag-Jørgensen gevær i gave fra sin far og tante, som «havde en del penge». Og han drev en del aktiv skyting i den perioden han bodde i Stavanger, men det var ikke før han kom til Bergen at karrieren fikk utvikle seg.

Og etter hvert ble han en dyktig skytter. Høydepunktet kom i 1931 da han ble Samlagsmester, og Lagsmestertittelen fra 1929 hang nok også høyt. På denne tiden var både Bergen Skytterlag og Bergen Skyttersamlag av de beste i landet. Både laget og samlaget hadde en rekke gode skyttere, noe vi kan se av bokens rikholdige resultatlister. Ikke minst skytterkongen av 1924 Olav Mo (se egen omtale) var på topp på denne tiden.

Johs. Brochmann var medlem av Bergen Skytterlags styre i perioden 1928 – 1930. Med sin bakgrunn som hovedbokholder var det ikke unaturlig at han satt som kasserer i disse årene.

Bindene dekker hovedsakelig årene fra 1925 til 1934. Så ble det et opphold på 5 år hvor han ikke skjøt med annet enn

Bildet over er tatt fra Bergensskytternes leir under Vestlandsstevnet på Voss i 1927. I Brochmann sine dagbøker er det med et fyldig referat fra dette stevnet.

pistol. Men i 1939 fikk han lyst til å prøve seg igjen, denne gang med briller og nytt løp i Kragen. Og innskytingen ble så bra at han umiddelbart ble tatt ut til å representere laget i pokalkampen mot Voss. Han deltok også på Samlagsstevnet og Vestlandsstevnet dette året. Av naturlige årsaker ble det stopp i skrivingen ved utløpet av 1939. Krigen førte til at all skytterlagsaktivitet opphørte, geværene ble inndratt eller gjemt unna. Etter krigen gjenoppsto imidlertid skytterbevegelsen for fullt. Men det ble dessverre ikke mer skriving fra Johs. Brochmann. Det Bergenske Dampskibsselskap hadde sitt hovedkontor ved Vågen i Bergen, og den store eksplosjonsulykken den 20. april 1944 gikk hardt ut over bygget. Johs. Brochmann og flere kolleger mistet livet i eksplosjonen. Og dermed var hans liv både som skytter og dagbokskriver over.

En rekke stevner så vel interne skytinger, pokalkamper, og samlagsstevner er blitt grundig behandlet i bøkene. Det er også med stoff fra flere vestlandsstevner og Landsskytterstevner. Selv om Johs. Brochmann først og fremst var opptatt av egne resultater, finner vi svært mye av generell interesse. Ikke minst gjennom alle avisreferatene og bildene. Her har vi bare tatt med noen få eksempler av hva som finnes i bøkene, og av den grunn har vi nå skannet bøkene og lagt dem tilgjengelig på Internett, slik at alle interesserte kan få tilgang til dem.

Som den systematiker Brochmann var, har han på siste side i hver av bøkene laget en utførlig innholdsfortegnelse, så det er lett å finne frem.

De tre bindene er skrevet for hånd, med sirlig skrift. I tillegg krydret han bøkene med en rekke avisutklipp, nær-

mere 100 bilder og mange skytekort. Skyttersporten var mye omtalt i avisene den gang, og sammen med notatene og bildene er dermed bøkene blitt en unik dokumentasjon av tiden i Bergen Skytterlag.

Bildet over er fra Pakkeskyting i 1925. Skytterkongen fra 1924 Olav Mo er nr. tre fra høyre i fremste rekke. Bekledningen er typisk for denne tiden, og hørselsvern var nok ukjent for disse skytterne, og formodentlig ble de litt tunghørte på sine gamle dager!

Når disse bøkene havnet i Bergen Skytterlags eie er usikkert. Johs. Brochmann hadde 2 døtre, og det er mulig at det er en av disse som har hatt bøkene og gitt dem til Bergen Skytterlag.

Bøkene ble for øvrig benyttet som kilde til Samlagets 100-års jubileumsbok fra 1984. De er i god stand rent bortsett fra at noen av bildene dessverre er blitt klippet ut.

Bildet nederst på forrige side er fra Landsskytterstevnet i 1921, og er tatt fra 600 meter standplass. Skytterne fikk ikke lov til å ligge under tak før i 1954, men som vi ser, så satt funksjonærene tørt.

Etter knappe 4 års skyting, ved utløpet av 1928, gjorde Johs. Brochmann opp status. På dette tidspunktet var beholdningen 3 vandrepokaler, 16 begre, 6 medaljer og kr. 440,- i kontanter. Av de 6 medaljene hadde han Organisasjonsmedaljen i sølv fra 1925 og i gull fra 1927. Slett ikke verst premiebeholdning i løpet av så få år!

Han gjorde også opp status 3 år senere, ved utgangen av skytesesongen 1931. Da hadde han vunnet 27 pokaler og begre, 10 medaljer, 2 merker og kr. 879,75 i kontanter. På dette tidspunktet hadde han vunnet lagsmesterskapet (1929) og samlagsmesterskapet (1931). Samlagsmester ble han i knivskarp konkurranse med Olav Mo.

Han gjorde seg også sterkt gjeldende i de mange lagskytingene som man på denne tiden hadde, blant annet i Søsterlagsskytingen (mot Bergen Nordre), og ikke minst i Lagskytingen på Samlagsstevnet.

Allerede på 1930 tallet var det bedriftsskyting, eller korporasjonsskytning, som det het den gang. Det var Bergen Skytterlag som i 1934 bød inn til skyting blant byens forretninger og øvrig virksomhet. BDS hadde i tillegg til Brochmann flere ansatte som hadde skutt aktivt før, og ikke uventet var det BDS som vant den første aksje i pokalen foran Nesttun Farvehandel og Politiet. Men allerede året etter var det Jernbanen som vant, med flere gode Bergensskyttere på laget.

Johs. Brochmann med sitt gevær og sin premiesamling i 1928

Geir Inge Nedrebø:
Kvinnene i Bergen Skytterlag

Som en av de få sportsgrener er det full likestilling innenfor skytterbevegelsen. Riktignok finnes det en egen skytterprinsessetittel på Landsskytterstevnet, men bortsett fra denne kjemper menn og kvinner om de samme premiene. Lenge har de beste kvinnene kjempet helt i toppen, og i 2006 ble for første gang vinneren av Landsskytterstevnet en kvinne, nemlig Mette Finnestad fra Søgne. På samme stevne ble Kine Gjerstad fra Seim nr to.

Går vi noen år tilbake, finner vi imidlertid få kvinner med på medlemslistene til Bergen Skytterlag. Vi har sett gjennom hovedbøkene for avgitte skudd før krigen, og av mer enn 200 aktive skyttere finner vi kun et kvinnenavn, nemlig Randi Dekke, som for øvrig var en meget dyktig skytter.

Det meste av aktiviteten på banen foregikk om søndagene, og da var det nok slik at mens mannen var på banen og skjøt, ble søndagsmiddagen forberedt hjemme av konen. Slik var det den gang, og vi finner også få spor av kvinnene i årsberetningene.

Men noen unntak finnes. Laget sto som arrangør av samlagsstevnet på bane i juni 1952, og for første gang ble resultatene telefonert inn fra graven til skytterhuset, og resultatført der. Fru Karlsen og fru Hannevik fikk en stor del av æren for at dette fungerte glimrende.

Og den 31. mai 1953 ble en historisk dag for skytterlaget, for da ble damegruppe etablert. Damegruppen sto for en festlig tilstelning på banen St. Hansaften, noe som var et meget populært tiltak som samlet mange. I ettertid har damegruppen bidratt aktivt ved de fleste stevnene laget har arrangert, og har vært av stor betydning for laget.

Fra 1960 og frem til i dag er kvinneinnslaget også på den sportslige siden i skytterlaget blitt mer fremtredende. Det som imidlertid er typisk, er at det helst er i de yngre klassene at kvinneinnslaget er størst. Frafallet er stort, og i seniorklassene er det dessverre få kvinner igjen.

Thomas Halvorsen og Stine Haagheim Vindal. I 2011 to av lagets mest lovende yngre skyttere.

Geir Inge Nedrebø: Bergen Skytterlags Pokaler

Bergen Skytterlag har opp gjennom årene vært med i mange pokalskytinger, og fra 1920-tallet og i en 40-årsperiode vant laget mange pokaler til odel og eie. Den gangen var sølvprisene overkommelige, så alle pokalene fra den gang er i ekte sølv. En del av pokalene er også meget spesielle i formen, og kanskje bare laget i ett eksemplar?

Interessant er det å se at flere av pokalene er gitt av Bergens Tidende. Skyting var nok mer i vinden den gang, og det ville nok vært utenkelig nå at Bergens Tidende eller andre lokale aviser sponset laget med en pokal.

Med unntak av de små pokalene helt fremst og pokal nr. to fra venstre i fremste rekke, er alle pokalene vunnet i vanlige pokalskytinger mellom flere lag.

Dessverre var man ikke alltid så nøye med å gravere pokalene, og det gjør det ikke mulig å identifisere alle pokalene.

Pokalene på bildet er som følger.

Øverste rekke fra venstre:

1. Stridsskyting Ulven Lagkamp 1957. Vunnet med 113 poeng

2. Pokalkamp Voss – Bergen, 1939-1940-1941(!). Gitt fra Bergens Tidende. Har ingen ytterligere gravering. Det er nok sannsynlig at denne pokalen også ble skutt om etter krigen, og at den da ble vunnet til odel og eie av Bergen Skytterlag.

3. Vandrepokal Fana, Laxevaag (korrekt gjengitt!), Bergens og Bergen Nordre Skytterlag. Vunnet i 1936.

4. Pokalkamp Bergen – Os. Vunnet i 1956.

5. 100-årspokalen Bergen Skytterlag 1961. Det er ikke gravert mer i pokalen, og vi vet ikke hvem som skjøt om denne.

6. Bergen Skytterlag Juniorpokalen 1927 mellom Bergen - Bergen Nordre. Vunnet i 1930.

7. Sverrepokalen. Bergen Skyttersamlag 1937 – 1939. Gitt av Bergens Tidende. Bergen Nordre fikk en aksje i 1937 og Bergen i 1938. Ytterligere gravering finnes ikke.

8. Vandrepokal Bergen – Fana. Oppsatt 1961. Ikke gravert.

9. Pokalkamp Bergen – Laksevåg. Bergen Skytterlag fikk aksjer i 1956 og 1958, og Laksevåg i 1957. Ytterligere gravering finnes ikke.

Midterste rekke fra venstre;

1. Pokalkamp Bergen - Fana. Oppsatt i 1955. Vunnet i 1958.

2. Pokalkamp Laksevåg – Bergen. Vunnet 1958.

3. Pokalkamp Os – Bergen. Gravert i 1962 og 1963. Ingen ytterligere gravering.

4. Ikke gravert annet enn at Bergen har to aksjer 1924 og 1927. Bergen Nordre en aksje i 1926.

5. Bergens Tidendes Diplompokal. Ikke gravert.

6. Bergens Tidendes Junior pokal. Ikke gravert.

7. Ikke gravert noen tittel. Vunnet 5/8 1923 av Bergen med tre aksjer (1920, 1922 og 1923). Bergen Nordre en aksje i 1921.

Fremste rad fra venstre;

1. Bergen Skyttersamlags lagspokal. Oppsatt 1968. Bergen to aksjer. Laksevåg to aksjer. Ytterligere gravering finnes ikke.

2. Sverre W. Monsens pokal «De syv fjelle». De syv fjell er gjengitt på pokalen, derav navnet. Hvorvidt dette er en helt unik pokal eller om det finnes flere av den, er usikkert. Den er så spesiell at den fortjener et eget bilde. Pokalen ble oppsatt av kjøpmann Sverre W. Monsen. Den skulle skytes om blant lagets medlemmer fra 1933-sesongen, og det ble avholdt to skytinger om året. Programmet var fem skudd i hver stilling med respitt til de lavere klasser. Med andre ord ble det delt ut to aksjer hvert år. Det som er sikkert er at kampen om denne pokalen ble meget hard. Det krevdes fire aksjer for å vinne pokalen til odel og eie. Med unntak av i krigsårene er det gravert to navn hvert år, og til sammen åtti navn ble gravert. Men ingen greide mer enn tre aksjer. Da sesongen 1977 var over, var det ikke mer plass, og laget bestemte at pokalen skulle tilfalle laget. En beslutning ikke alle skyttere var like glad for, men tatt i betraktning den store affeksjonsverdien pokalen har fått, synes dette likevel som en riktig beslutning.

3. Fabrikkeiers Hans B. Fasmers Juniorpokal, oppsatt 1938. Ble skutt om av Bergen og Bergen Nordre Skytterlag. Bergen fikk tre aksjer i årene 1938, 1939 og 1946.

4. Bergens Tidendes Lagspokal. Bergen Skytterlag tre aksjer 1932,1933 og 1934.

5. Bergen – Voss. Skutt om i 1948 – 1950. Det skytterlag med høyest samlet poengsum vant pokalen til odel og eie. Bergen fikk 3864 poeng mot Voss 3846 poeng.

6. Pokalkamp Laksevåg – Bergen. Gravert i 1960, og da fikk Laksevåg aksjen. Ingen ytterligere graveringer. I og med at pokalen ikke er nevnt i Laksevåg Skytterlags jubileumsskrift, må det antas at det var Bergen Skytterlag som vant pokalen på hederlig vis.

7. Bergen – Fana pokalen, Pokalen vunnet til odel og eie i 1954, med tre aksjer 1952 – 1954.

De fire små pokalene helt fremme er nok neppe vunnet i noen lagskytinger, til det er de for små. Det er mulig at dette er pokaler som er vunnet av enkeltmedlemmer, men som senere er blitt gitt i gave til laget. Dette var ikke helt uvanlig, og i lagets eie finner vi f.eks. flere medaljerammer fra eldre skyttere. Pokalene er:

1. Bergen Skytterlag 70-årsjubileum i 1931 med Bergen bys emblem.

2. Landsskytterstevnet 1921.

3. Ukjent.

4. Bergen Skytterlag 1861-1936

Også i senere år har Bergen Skytterlag deltatt i en rekke lagskytinger, blant annet på samlagsstevnene og ikke minst søsterlagsskytingen. Vi må nok innrømme at i konkurransen med dominerende lag som Bergen Nordre og Laksevåg, så ble ikke fangsten av pokaler så stor etter 1960.

Dog ble det i en årrekke avviklet pokalskytinger mot Vatle Skytterlag (Osterøy). Bergen og Vatle var jevnbyrdige, så det ble mange spennende

kamper. Først var det pokalskyting på bane for seniorskyttere, men etter hvert ble det også avviklet pokalkamper i feltskyting både for senior og junior. Det neste bildet viser pokalene som er vunnet i senere år, dog med noen unntak som «dukket opp» etter at det første bildet ble tatt. Sølvprisene ble etterhvert så høye at de fleste av pokalene/krusene på dette bildet er i tinn.

Øverste rekke fra venstre ;

1. Bergen - Vatle baneskyting. Vunnet til odel og eie i 1984.

2. Bergen – Fana. Bergen fikk aksjer i 1959-1961. Pokalen er av ekte sølv.

3. Søsterlagspokalen. Vunnet til odel og eie i 1984. Søsterlagsskytingen mellom Bergen og Bergen Nordre har svært lange tradisjoner, og er omtalt særskilt på et annet sted i dette skriftet.

4. Pokalskyting Vatle/BS for junior/rekrutt. Bergen vant pokalen til odel og eie i 1991.

5. Vinterpokalen Vatle – Bergen. Vunnet til odel og eie i 1990.

Fremste rekke fra venstre;

1. Bergen Skyttersamlag 1979. Feltskyting for jr/rekrutt. Vunnet med 97 treff.

2. Pokalkamp Fana – Bergen fra 1970. Bergen med aksjer i 1970 og 1971. Ytterligere gravering mangler. Pokalen er i ekte sølv.

3. Bergen - Vatle baneskyting. Vunnet til odel og eie i 1980.

4. Bergen - Vatle baneskyting. Vunnet til odel og eie i 1989

5. Den siste pokalen er gammel og er i sølv. Det er ikke noen tittel på pokalen, men den ble vunnet til odel og eie i 1925.

Geir Inge Nedrebø:
Banemesteren

Opp gjennom årene har det vært mange betydningsfulle banemestre i Bergen Skytterlag. Banemesteren var et selvskrevent medlem av styret, og hans oppgaver var å sørge for at skytterhus, standplasser, skiver, skyttergraver og nedslagsfelt var i forskriftsmessig stand. Den mest berømte av banemestrene var Karl Nilsen senior. Fra like etter århundreskiftet og i mange år skjøttet han vervet med en usedvanlig dyktighet. I forbindelse med Landskyttersstevnet i 1936 utnevnte kontorsjef Hoff i skytterorganisasjonen Karl Nilsen til Banemestrenes Banemester, og tildelte ham en spesiell fortjenstmedalje. Vi må heller ikke glemme Olav Mo. Han var også i mange år Banemester.

Men litt etter litt er dette vervet kommet i skyggen av andre verv, og har i dag mistet mye av sin betydning. Banemesteren er heller ikke lenger medlem av styret.

Men for fire år siden hadde vi i Bergen Skytterlag gleden av å bli kjent med en litt annen, men ikke mindre imponerende «Banemester». Han lyder navnet Bastesen, og er blitt en kjær venn av skytterne i Bergen Skytterlag. Han har hvert år slått seg ned på baneområdet i mai/juni, men har funnet seg andre steder å oppholde seg når jakten nærmer seg. Bildet viser ham på høyden av sin karriere (2009), og da hadde han et imponerende gevir på ikke mindre enn 16 tagger. Og dermed er nok «Banemesteren» en av de prektigste kronhjortene i Bergensområdet.

Om det skyldtes den kalde vinteren i 2009/2010, eller om det nå er alderen som tynger, er usikkert, men i år var ikke geviret fullt så imponerende, men et gevir med 13 tagger er fortsatt et flott gevir.

Det mest spesielle med «Banemesteren» og det som gjør ham helt unik i landssammenheng, er at han nærmest er helt tam. Det er tydelig at skytebaneområdet er favorittstedet hans, og han bryr seg ikke det minste om at det smeller rundt ørene hans. Det har faktisk forekommet situasjoner hvor en har vært nødt til å stanse skytingen fordi han er kommet for nær skivene.

Han har heller ikke noe i mot å bli tatt bilder av, noe som både leserne i BA og VG har hatt gleden av å se.

Man kan la seg forundre over at en tam og skuddvant hjort stadig overlever høstjakten. Men det rapporteres at «Banemesteren» var i beste velgående også etter jakten høsten 2010, så vi håper han får overvære 150-årsjubileet i november 2011!

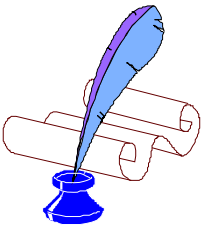

ISSN 1501-4436

Over og under: Banemesteren på plass! Foto: Geir Inge Nedrebø.

Postadresse:
Statsarkivet i Bergen
Årstadveien 22
5009 Bergen
Tlf: 55965800

epost: statsarkivet.bergen@arkivverket.no
digitalarkivet@arkivverket.no
Internett:
http://www.arkivverket.no/bergen/om.html
http://www.digitalarkivet.no/

Tidligere utgitt i denne serien:

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2/2004

1/2005

2/2005

3/2005

1/2006

2/2006

3/2006

1/2007

2/2007

3/2007

1/2008

2/2008

3/2008

1/2009

2/2009

3/2009

1/2010

2/2010

3/2010

1/2011

2/2011